

Vergaderjaar 1992-1993

21 556

Uitbreiding van de Wet bodembescherming met een regeling inzake sanering van de bodem

Nr. 18

EINDVERSLAG

Vastgesteld 8 oktober 1992

Na kennisneming van de nadere memorie van antwoord en de tweede nota van wijziging zijn in de vaste Commissie voor het Milieubeheer¹ nog verscheidene vragen gesteld en opmerkingen gemaakt.

Onder het voorbehoud dat de regering deze tijdig zal hebben beantwoord, acht de commissie de openbare behandeling van het wetsvoorstel genoegzaam voorbereid.

I. INLEIDING

De leden van de CDA-fractie dankten de regering voor de vaak uitvoerige reactie in de nadere memorie van antwoord op de door hen in het nader voorlopig verslag gestelde vragen en gemaakte opmerkingen. Zij hadden van die reactie met belangstelling kennis genomen, doch moesten vaststellen, dat die niet in alle gevallen overtuigde. Dat bleek al tijdens het mondeling overleg op 24 september 1992 waarin de notities over grondtransacties en lokatiespecifieke omstandigheden aan de orde zijn geweest. De aan het woord zijnde leden zagen graag, dat de regering in de nota naar aanleiding van het eindverslag uitsluitel zal geven over de door hen tijdens dat overleg gedane suggesties. In het bijzonder vroegen zij aandacht voor de verschillende aanduidingen (terminologie) en behandeling van het interventie- en het saneringsgeval en voor het op korte termijn bij wet regelen van de verplichting tot gestandaardiseerd onderzoek en melding van de resultaten er van bij de provincie in geval van vervreemding en beëindiging van gebruik van bedrijfsterreinen en daarmee gelijk te stellen onroerend goed. Wellicht, zo meenden zij, dat ook de aanduiding «ernstig gevaar» gereserveerd zou moeten worden voor die situaties waarbij van acuut gevaar sprake is en niet gehanteerd zou moeten worden in alle situaties waarbij de interventiewaarde wordt overschreden. In de meeste gevallen is immers sprake van potentieel en niet van actueel ernstig gevaar. Ook op deze suggestie uit het mondeling overleg ontvingen zij graag een reactie.

Met de regering waren de leden van de CDA-fractie van mening dat gestreefd moet worden het wetsvoorstel zo snel mogelijk in werking te laten treden. De vrijwillige saneringsoperatie op in gebruik zijnde bedrijfsterreinen (BSB) verdient spoedige wettelijke ondersteuning en

¹ Samenstelling:

Leden: Lansink (CDA), Van Noord (CDA), Rempt-Halmmans de Jongh (VVD), Tommel (D66), Te Veldhuis (VVD), Willems (Groen Links), Janmaat (Centrumdemocraten), Tegelaar-Boonacker (CDA), J. T. van den Berg (SGP), Swildens-Rozendaal (PvdA), Verspaget (PvdA), Roosen-Van Pelt (CDA), Esselink (CDA), ondervoorzitter, Boers-Wijnberg (CDA), Van Rijn-Vellekoop (PvdA), voorzitter, Feenstra (PvdA), Van der Vaart (PvdA), Mulder-van Dam (CDA), Ruigrok-Verreijt (PvdA), Schimmel (D66), M.D.T.M. de Jong (CDA), Akkerman (PvdA), Van Heemst (PvdA), Van Hoof (VVD)
Plv. leden: Van der Linden (CDA), Van Houwelingen (CDA), Blauw (VVD), Eisma (D66), Kamp (VVD), Rosenmöller (Groen Links), Brouwer (Groen Links), Laning-Boersema (CDA), E. van Middelkoop (GPV), Leerling (RPF), Huys (PvdA), Nijland (CDA), Koffeman (CDA), Van der Ploeg-Posthumus (CDA), Melkert (PvdA), De Pree (PvdA), Niessen (PvdA), Hillen (CDA), Van Gijssel (PvdA), Ter Veer (D66), Soutendijk-van Appeldoorn (CDA), Witteveen-Hevinga (PvdA), Castricum (PvdA), Dees (VVD)

duidelijkheid op het punt van normstelling en procedures. Dat geldt evenzeer voor het kostenverhaal. Naar het oordeel van de aan het woord zijnde leden is ook met een wettelijke regeling van het Service Centrum Grondreiniging (SCG) zeer veel haast geboden, niet in het minst om ook een aantal grote gemeenten bij wet te verplichten zich te houden aan de afspraken die zijn gemaakt over de behandeling van reinigbare grond. Zij meenden vervolgens dat de regering, nu de gedachtenwisseling over de notities grondtransacties en locatiespecifieke omstandigheden heeft plaatsgevonden, met voortvarendheid de algemene maatregelen van bestuur op grond van artikel 27a dient op te stellen. Zij stelden het op prijs bij de nota naar aanleiding van het eindverslag inzicht te krijgen in de inhoud ervan. Zij betreurden het dat bij het opstellen van dit eindverslag geen rekening kan worden gehouden met de aangekondigde, maar nog niet ontvangen, derde nota van wijziging, waarin de vrije woonkeuzeregeling wordt opgenomen. Zij hadden overigens voorkeur dit onderwerp in de wet zelf te regelen en niet te verwijzen naar een algemene maatregel van bestuur. Voor wat betreft de inhoud van een dergelijke regeling brachten de leden van de CDA-fractie, hun inbreng in het mondeling overleg van 24 september 1992 in herinnering. Zij verwezen daar korthedshalve naar en spraken de verwachting uit dat de regering met die opmerkingen rekening zal houden bij de definitieve vormgeving van de vrije woonkeuzeregeling.

De leden van de CDA-fractie waren vervolgens van oordeel dat met voortvarendheid gewerkt dient te worden aan de algemene maatregel van bestuur op grond van artikel 8.44 van de Wet milieubeheer, waarin het stortverbod voor reinigbare grond moet worden geregeld. Het leek hen niet nodig met een dergelijke maatregel te wachten tot het SCG een wettelijke basis heeft. Nog daargelaten, dat zij van mening zijn, dat het SCG in het onderhavige wetsvoorstel die basis zou moeten krijgen. Zij zagen graag dat de regering in de nota naar aanleiding van het eindverslag aangeeft hoe de betreffende algemene maatregel van bestuur er uit zal zien. Dat de beperkte stortruimte in Nederland nog steeds wordt gebruikt voor op zich reinigbare grond is ongewenst en dient zo spoedig mogelijk een halt toegeroepen te worden.

De leden van de PvdA-fractie hadden met belangstelling kennis genomen van de nadere memorie van antwoord. De bijgevoegde tweede nota van wijziging had, op één ondergeschikt punt na, hun instemming. De nadere memorie van antwoord had, zoals uit dit eindverslag nader zal blijken, het aantal resterende geschilpunten tussen deze leden en de regering gereduceerd, maar het wetsvoorstel bleef op onderdelen vragen oproepen die zij in het vervolg aan de orde stelden.

De leden van de PvdA-fractie verwezen naar hun inbreng in het mondeling overleg van 24 september 1992 over de onder nummer 22 727 gedrukte stukken «Bodemverontreiniging». Zij hadden daar onder andere de verwachting uitgesproken dat in elk geval de terminologie van het wetsvoorstel aanpassing aan die notities behoefde. Zij rekenden er op dat de regering bij nota van wijziging de door verscheidene fracties in het mondeling overleg gesuggereerde aanpassing van de terminologie zou voorstellen.

Ook het onderwerp vrije woonkeuzeregeling verwachtten de leden van de PvdA-fractie in een nota van wijziging aan te treffen; in het genoemde mondeling overleg hadden zij reeds hun visie terzake uiteengezet.

De leden van de PvdA-fractie gingen er vanuit dat het wetsvoorstel per 1 januari 1993 van kracht kon worden indien de nota naar aanleiding van het eindverslag niet langer dan enkele weken op zich liet wachten. De leden van de PvdA-fractie vroegen of de thans in wetsvoorstel 21 246, de uitbreiding van de Wet milieubeheer met een hoofdstuk afvalstoffen, bij zesde nota van wijziging opgenomen algemene zorgplichtbepaling

nog gevolgen moet hebben voor de zorgplichtbepaling in de Wet bodembescherming.

De leden van de PvdA-fractie hadden in het nader voorlopig verslag gepleit voor een nadere normatieve inbedding van de zeer essentiële algemene maatregelen van bestuur ex artikel 27a-1 en artikel 27a-2. Blijkens de nadere memorie van antwoord ziet de regering daartoe geen kans, c.q. is zij daartoe niet bereid. Zij trokken daar de conclusie uit dat het dan gewenst is deze algemene maatregelen van bestuur van een zware voorhangprocedure te voorzien, in de vorm dat regeling bij wet door een der Kamers van de Staten-Generaal kan worden verlangd. Zij zouden daar bij de plenaire behandeling op terug komen. Deze leden vroegen een uiteenzetting over welke voorhangprocedures zonder een dergelijke aanscherping op de verscheidene algemene maatregelen van bestuur van het wetsvoorstel van toepassing zouden worden. Tevens vroegen zij de regering in te gaan op de voorhangprocedures die gelden voor de overige algemene maatregelen van bestuur in de Wet bodembescherming.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of de regering in het algemeen nader zou kunnen ingaan op de wettelijke regelingen die van toepassing zijn, respectievelijk in voorbereiding zijn, voor de gevallen van bodemverontreiniging die geen saneringsgevallen zijn in de zin van deze wet.

De leden van de VVD-fractie drongen bij de regering aan op spoedige toezending van de in het mondeling overleg van 24 september 1992, over de notities grondtransacties en lokatiespecifieke omstandigheden, toegezegde nota van wijziging.

De leden van de fractie van D66 namen met interesse kennis van het onderhavige wetsvoorstel en waren nog steeds overtuigd van het belang van een zo spoedig mogelijke inwerkingtreding van de regeling inzake bodemsanering. Snelle afhandeling is gewenst zodat deze regeling, waarin onder andere de juridische randvoorwaarden voor onderzoek en sanering in eigen beheer zijn opgenomen, inderdaad op 1 januari 1993 in werking kan treden. Ook dient snel duidelijkheid verschaft te worden over de verhaalsmogelijkheid bij bodemsanering en over het al dan niet verlenen van de provinciale status aan de vier grote steden.

Wel betreurden de leden van de fractie van D66 het dat een aantal belangrijke onderwerpen met betrekking tot bodemsanering, zoals met name de onderwaterbodemsanering en de wettelijke regeling van het Service Centrum Grondreiniging (SCG) om tijdszake niet in dit voorstel zijn opgenomen, doch zij gaven, gezien de vertraging die opname van dergelijke onderwerpen in het onderhavige wetsvoorstel met zich meebrengt, de voorkeur aan separate behandeling. Wat is de reden van de vertraging van de regeling voor de ongewone voorvallen die al wel toegezegd was in de memorie van antwoord? Hoe is de stand van zaken op dit moment? De leden van de fractie van D66 verlangden – eventueel in een bijlage – een schematisch overzicht met een gedetailleerde tijdsplanning van onderwerpen met betrekking tot bodemsanering die nog in separate wetgeving dan wel in algemene maatregelen van bestuur, dan wel anderszins geregeld moeten worden. Eveneens dient hierin opgenomen te worden een korte toelichting van het doel, de stand van zaken op dit moment en de knelpunten die de voortgang zouden kunnen vertragen. In ieder geval moeten in het schema de volgende onderwerpen aan de orde komen: onderwaterbodemsanering, SCG, ongewone voorvallen, landelijke gebieden, besluitvormingsmodel verwijdering verontreinigde grond, stortverbod reinigbare grond binnen inrichtingen, stortverbod verontreinigde grond buiten inrichtingen ernstig gevaar, lokatiespecifieke omstandigheid, milieuhygiënische prioriteitsvaststelling en de op blz. 4 van de nadere memorie van antwoord in het schema genoemde onderwerpen.

duidelijkheid op het punt van normstelling en procedures. Dat geldt evenzeer voor het kostenverhaal. Naar het oordeel van de aan het woord zijnde leden is ook met een wettelijke regeling van het Service Centrum Grondreiniging (SCG) zeer veel haast geboden, niet in het minst om ook een aantal grote gemeenten bij wet te verplichten zich te houden aan de afspraken die zijn gemaakt over de behandeling van reinigbare grond. Zij meenden vervolgens dat de regering, nu de gedachtenwisseling over de notities grondtransacties en locatiespecifieke omstandigheden heeft plaatsgevonden, met voortvarendheid de algemene maatregelen van bestuur op grond van artikel 27a dient op te stellen. Zij stelden het op prijs bij de nota naar aanleiding van het eindverslag inzicht te krijgen in de inhoud ervan. Zij betreurden het dat bij het opstellen van dit eindverslag geen rekening kan worden gehouden met de aangekondigde, maar nog niet ontvangen, derde nota van wijziging, waarin de vrije woonkeuzeregeling wordt opgenomen. Zij hadden overigens voorkeur dit onderwerp in de wet zelf te regelen en niet te verwijzen naar een algemene maatregel van bestuur. Voor wat betreft de inhoud van een dergelijke regeling brachten de leden van de CDA-fractie, hun inbreng in het mondeling overleg van 24 september 1992 in herinnering. Zij verwezen daar korthedshalve naar en spraken de verwachting uit dat de regering met die opmerkingen rekening zal houden bij de definitieve vormgeving van de vrije woonkeuzeregeling.

De leden van de CDA-fractie waren vervolgens van oordeel dat met voortvarendheid gewerkt dient te worden aan de algemene maatregel van bestuur op grond van artikel 8.44 van de Wet milieubeheer, waarin het stortverbod voor reinigbare grond moet worden geregeld. Het leek hen niet nodig met een dergelijke maatregel te wachten tot het SCG een wettelijke basis heeft. Nog daargelaten, dat zij van mening zijn, dat het SCG in het onderhavige wetsvoorstel die basis zou moeten krijgen. Zij zagen graag dat de regering in de nota naar aanleiding van het eindverslag aangeeft hoe de betreffende algemene maatregel van bestuur er uit zal zien. Dat de beperkte stortruimte in Nederland nog steeds wordt gebruikt voor op zich reinigbare grond is ongewenst en dient zo spoedig mogelijk een halt toegeeroepen te worden.

De leden van de PvdA-fractie hadden met belangstelling kennis genomen van de nadere memorie van antwoord. De bijgevoegde tweede nota van wijziging had, op één ondergeschikt punt na, hun instemming. De nadere memorie van antwoord had, zoals uit dit eindverslag nader zal blijken, het aantal resterende geschilpunten tussen deze leden en de regering gereduceerd, maar het wetsvoorstel bleef op onderdelen vragen oproepen die zij in het vervolg aan de orde stelden.

De leden van de PvdA-fractie verwezen naar hun inbreng in het mondeling overleg van 24 september 1992 over de onder nummer 22 727 gedrukte stukken «Bodemverontreiniging». Zij hadden daar onder andere de verwachting uitgesproken dat in elk geval de terminologie van het wetsvoorstel aanpassing aan die notities behoefde. Zij rekenden er op dat de regering bij nota van wijziging de door verscheidene fracties in het mondeling overleg gesuggereerde aanpassing van de terminologie zou voorstellen.

Ook het onderwerp vrije woonkeuzeregeling verwachten de leden van de PvdA-fractie in een nota van wijziging aan te treffen; in het genoemde mondeling overleg hadden zij reeds hun visie terzake uiteengezet.

De leden van de PvdA-fractie gingen er vanuit dat het wetsvoorstel per 1 januari 1993 van kracht kon worden indien de nota naar aanleiding van het eindverslag niet langer dan enkele weken op zich liet wachten. De leden van de PvdA-fractie vroegen of de thans in wetsvoorstel 21 246, de uitbreiding van de Wet milieubeheer met een hoofdstuk afvalstoffen, bij zesde nota van wijziging opgenomen algemene zorgplichtbepaling

nog gevolgen moet hebben voor de zorgplichtbepaling in de Wet bodembescherming.

De leden van de PvdA-fractie hadden in het nader voorlopig verslag gepleit voor een nadere normatieve inbedding van de zeer essentiële algemene maatregelen van bestuur ex artikel 27a-1 en artikel 27a-2. Blijkens de nadere memorie van antwoord ziet de regering daartoe geen kans, c.q. is zij daartoe niet bereid. Zij trokken daar de conclusie uit dat het dan gewenst is deze algemene maatregelen van bestuur van een zware voorhangprocedure te voorzien, in de vorm dat regeling bij wet door een der Kamers van de Staten-Generaal kan worden verlangd. Zij zouden daar bij de plenaire behandeling op terug komen. Deze leden vroegen een uiteenzetting over welke voorhangprocedures zonder een dergelijke aanscherping op de verscheidene algemene maatregelen van bestuur van het wetsvoorstel van toepassing zouden worden. Tevens vroegen zij de regering in te gaan op de voorhangprocedures die gelden voor de overige algemene maatregelen van bestuur in de Wet bodembescherming.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of de regering in het algemeen nader zou kunnen ingaan op de wettelijke regelingen die van toepassing zijn, respectievelijk in voorbereiding zijn, voor de gevallen van bodemverontreiniging die geen saneringsgevallen zijn in de zin van deze wet.

De leden van de VVD-fractie drongen bij de regering aan op spoedige toezending van de in het mondeling overleg van 24 september 1992, over de notities grondtransacties en lokatiespecifieke omstandigheden, toegezegde nota van wijziging.

De leden van de fractie van D66 namen met interesse kennis van het onderhavige wetsvoorstel en waren nog steeds overtuigd van het belang van een zo spoedig mogelijke inwerkingtreding van de regeling inzake bodemsanering. Snelle afhandeling is gewenst zodat deze regeling, waarin onder andere de juridische randvoorwaarden voor onderzoek en sanering in eigen beheer zijn opgenomen, inderdaad op 1 januari 1993 in werking kan treden. Ook dient snel duidelijkheid verschafte te worden over de verhaalsmogelijkheid bij bodemsanering en over het al dan niet verlenen van de provinciale status aan de vier grote steden.

Wel betreunden de leden van de fractie van D66 het dat een aantal belangrijke onderwerpen met betrekking tot bodemsanering, zoals met name de onderwaterbodemsanering en de wettelijke regeling van het Service Centrum Grondreiniging (SCG) om tijdszake niet in dit voorstel zijn opgenomen, doch zij gaven, gezien de vertraging die opname van dergelijke onderwerpen in het onderhavige wetsvoorstel met zich meebrengt, de voorkeur aan separate behandeling. Wat is de reden van de vertraging van de regeling voor de ongewone voorvallen die al wel toegezegd was in de memorie van antwoord? Hoe is de stand van zaken op dit moment? De leden van de fractie van D66 verlangden – eventueel in een bijlage – een schematisch overzicht met een gedetailleerde tijdsplanning van onderwerpen met betrekking tot bodemsanering die nog in separate wetgeving dan wel in algemene maatregelen van bestuur, dan wel anderszins geregeld moeten worden. Eveneens dient hierin opgenomen te worden een korte toelichting van het doel, de stand van zaken op dit moment en de knelpunten die de voortgang zouden kunnen vertragen. In ieder geval moeten in het schema de volgende onderwerpen aan de orde komen: onderwaterbodemsanering, SCG, ongewone voorvallen, landelijke gebieden, besluitvormingsmodel verwijdering verontreinigde grond, stortverbod reinigbare grond binnen inrichtingen, stortverbod verontreinigde grond buiten inrichtingen ernstig gevaar, lokatiespecifieke omstandigheid, milieuhygiënische prioriteitsvaststelling en de op blz. 4 van de nadere memorie van antwoord in het schema genoemde onderwerpen.

De leden van de fractie van D66 wilden eveneens weten op welke wijze zij op de hoogte worden gesteld van de materiële inhoud van de algemene maatregelen van bestuur.

De leden van de fractie van D66 waren benieuwd om hoeveel saneringen het gaat die niet met financiering op basis van de lbs (dan wel onderhavige beoogde wet) worden gesaneerd en waarbij naleving van de Leidraad bodembescherming niet is voorgeschreven. Is in deze gevallen de saneerder (nog) niet aan regels gebonden wat betreft de beoordeling van reinigbaarheid van de grond en de bewerkstelling dat inderdaad gereinigd wordt? Hoe wordt bij deze gevallen in de praktijk beoordeeld of de grond reinigbaar is en in hoeverre wordt inderdaad gereinigd? Zijn er nog meer bezwaren te noemen doordat in deze gevallen geen beroep gedaan kan worden op de genormeerde inhoud uit de Leidraad? Wat kan hierover gezegd worden met betrekking tot de locatiespecifieke omstandigheden?

De leden van de Groen Links-fractie hadden met belangstelling kennis genomen van de nadere memorie van antwoord. Zij waren blij met de belofte dat het wetsvoorstel aangevuld zou worden met een vrije woonkeuzeregeling, hoewel zij nog wel een aantal vragen hadden over de nadere invulling. Deze leden betreurden dat er nog geen wettelijke regeling getroffen wordt voor het SCG. Zij vroegen de regering spoed te maken met de regeling, omdat uitstel tot ver in 1993 ongewenst is. Datzelfde gold voor de regeling van het vervreemdingsverbod.

De leden behorende tot de fractie van de SGP stelden vast dat de voorgestelde regeling voor bodemsanering nog op tal van punten aanvulling behoeft. Desalniettemin waren zij van mening dat een voortvarende parlementaire behandeling van dit wetsvoorstel wenselijk is. In de nadere memorie van antwoord is slechts ten aanzien van een beperkt aantal onderwerpen aangegeven welk tijdspad de regering voor ogen staat bij de verdere uitbouw van de Wet bodembescherming. De hier aan het woord zijnde leden vroegen om een totaaloverzicht van de gewenste aanvullingen op de in het wetsvoorstel neergelegde saneringsregeling. Zij spraken hun voorkeur uit voor een bundeling van alle aanvullingen in één wetsvoorstel. Is het haalbaar om een dergelijk wetsvoorstel nog in 1993 aan de Raad van State ter advisering voor te leggen?

De leden van de GPV-fractie hadden met belangstelling de nadere memorie van antwoord gelezen, waarin de doelstelling, procedures en financiële aspecten van bodemsanering aan de orde zijn geweest. Aan de hand van de beantwoording in deze memorie wilden zij nog op enkele punten terugkomen.

II. UITGANGSPUNTEN VAN HET WETSVORSTEL

De leden van de CDA-fractie waren blij met de uitvoerige toelichting op de status van de Leidraad bodembescherming nadat het onderhavige wetsvoorstel tot wet is geworden en de daarbij behorende algemene maatregelen van bestuur zijn verschenen. Hun vrees dat dan nog van pseudowetgeving sprake zou kunnen zijn was daarmee goeddeels weggenomen. Wel wezen zij er nogmaals op dat in de Leidraad – naast informatie over in wetgeving opgenomen regels – slechts sprake dient te zijn van beschrijving van vastgesteld beleid, dat met IPO en VNG is doorgesproken. Zij vroegen de regering de nieuwe Leidraad te zijner tijd ter kennis van de Kamer te brengen.

Ook op het punt van de kadastrale vastlegging van het verontreinigd zijn van onroerend goed drongen de aan het woord zijnde leden aan op

spoedige wettelijke regeling. Zij verwezen opnieuw naar hun in de UCV van 30 maart 1992 gegeven opvatting, dat de kadastrale registratie zich zou kunnen beperken tot de aanduiding «verontreinigd» (vastgesteld is dat de interventiewaarde is overschreden) en dat overigens verwezen zou kunnen worden naar elders aanwezige informatie over de precieze aard van de verontreiniging. Op die wijze zou de kadastrale registratie een relatief eenvoudige kunnen blijven.

De antwoorden van de regering op hun suggestie de verschillende informatiesystemen over bodemverontreiniging in elkaar te schuiven bracht de leden van de CDA-fractie nu tot de vraag of bij benadering kan worden aangegeven welke kosten (ambtelijke inzet, materieel) gepaard zullen gaan met het opzetten en bijhouden van de verschillende informatiesystemen en hoe deze kosten gefinancierd zullen worden. Zij waren er nog niet van overtuigd dat een centraal informatiesysteem, bijvoorbeeld onder beheer van de provincies (of het SCG) niet efficiënter en goedkoper zal zijn.

De leden van de PvdA-fractie bleven er moeite mee houden dat herhaalde malen wordt gesteld dat bepaalde zaken niet wettelijk geregeld moeten worden, maar vervolgens wel in het vooruitzicht wordt gesteld dat het punt in de Leidraad bodembescherming zal worden opgenomen. Zij zouden er de voorkeur aan geven om al datgene dat niet in de wet of de algemene maatregelen van bestuur en reeds voorziene ministeriële regelingen krachtens de wet wordt geregeld, maar wel normatieve werking toekomt, neer te leggen in een alsnog in de wet te verankeren, aanvullende ministeriële regeling. Zij vroegen de regering om zo concreet mogelijk inzicht te verschaffen in de aard van de nog in zo'n ministeriële regeling te regelen onderwerpen, indien de Leidraad puur wordt beperkt tot een praktische handleiding zonder (beoogde) normatieve werking.

De leden van de PvdA-fractie waren met de regering van mening dat een wettelijke omschrijving van een geval van bodemverontreiniging niet zou kunnen stoelen op de omschrijving in de Leidraad. Waarom, zo vroegen zij, kan er niet voor worden gekozen om de omschrijving die nu in de notitie «Bodemverontreiniging», 22 727 nr. 2 is gegeven, namelijk een permanente overschrijding van de streefwaarden bodem, voorzover het gevolg van menselijk handelen, in de wet over te nemen?

De leden van de fractie van D66 wilden weten in hoeverre criteria voor uitbesteding van onderzoek en sanering, die in de Leidraad bodembescherming zijn opgenomen, zijn genormeerd. Is het niet te verkiezen om dergelijke criteria in de wet op te nemen en aan welke eisen moeten degenen, die het onderzoek en de sanering uitvoeren voldoen? Hoe is de handhaving geregeld?

De leden van de Groen Links-fractie benadrukten dat het belangrijk is om zoveel mogelijk onderwerpen in de wet zelf te regelen. Die keuze wordt door de regering ook wel gemaakt, maar toch komen veel materiële normen terecht in algemene maatregelen van bestuur of andere lagere regelingen. Voor de rechtszekerheid leek dit hen geen goede zaak. Zij drongen er daarom op aan zoveel mogelijk onderwerpen, ook wat betreft invulling, in de wet zelf te regelen.

Bij artikel 52 hadden de leden van de PvdA-fractie de regering verzocht de Kamer te rapporteren over de voortgang in de bodemsanering op basis van de provinciale verslagen. Voor een antwoord verwijst de regering naar Hoofdstuk II van de memorie. De leden van de Groen Links-fractie hadden daar echter geen duidelijk antwoord kunnen vinden. Zij verzochten alsnog zo'n rapportage te ontvangen. Het is belangrijk om toe te zien op de kwaliteit van de onderzoeken en saneringen. Zij

verwezen daarbij naar voorbeelden uit Tilburg en Arnhem waar de sanering en het onderzoek op onvoldoende wijze zijn uitgevoerd. Dat leidt niet alleen tot schade voor de bewoners en het milieu, maar ook tot extra kosten. Hoe zal door middel van dit wetsvoorstel gewaarborgd worden dat de kwaliteit van dergelijke onderzoeken en saneringen verbetert? Zijn dergelijke ervaringen een reden om het toezicht op deze operaties te vergroten?

In het geval van het Neproma-terrein in Arnhem was de verontreiniging bij het onderzoek niet gevonden omdat er naar de betreffende oplosmiddelen niet gezocht is. De leden van de Groen Links-fractie vroegen of het waar is dat het bedrijf nooit een hinderwetvergunning heeft gehad waarin toestemming voor het gebruik van deze stoffen gegeven werd. Is het altijd zo dat alleen op basis van de verstrekte vergunningen gezocht wordt naar verontreinigingen? Dat leek deze leden zeer gevaarlijk, omdat er veel meer bedrijven werken of gewerkt hebben zonder dat ze over een volledige hinderwetvergunning beschikken. In Arnhem heeft een kwalitatief slecht onderzoek geleid tot een situatie waarbij de gezondheid van de bewoners gevaar loopt. Bovendien lijkt de gemeente erg traag te reageren. Welke oplossing zal nu in Arnhem geboden worden? Vindt de regering deze oplossing afdoende? Hoe kan voorkomen worden dat een dergelijke situatie zich herhaalt?

Het deed de leden van de GPV-fractie genoeg te lezen dat het formaliseren van de Leidraad bodembescherming de instemming van de regering heeft. Het leek deze leden van belang dat de Leidraad een duidelijk wettelijke basis heeft. In het huidige wetsvoorstel zullen op grond van artikel 27a-1 en 27a-2 een aantal belangrijke begrippen uit deze Leidraad uitgewerkt worden. Deze leden vroegen welke begrippen en normen onderdeel van de Leidraad blijven zonder dat zij zijn uitgewerkt in een algemene maatregel van bestuur. Kan uitgelegd worden welke afweging is gemaakt om sommige begrippen en normen in het onderhavige wetsvoorstel een wettelijke grondslag te geven en andere niet?

III. INHOUD VAN HET WETSVORSTEL

1. Reikwijdte

Saneringsnoodzaak

De leden van de CDA-fractie meenden, dat de beantwoording door de regering van de vele vragen en opmerkingen over de saneringsnoodzaak en de terminologie «ernstig gevaar» en «saneringsgeval» goede aanknopingspunten bood om positief in te gaan op hun suggestie tijdens het mondeling overleg op 24 september 1992 de terminologie, ook in de wettekst, aan te passen. Gesproken zou dan kunnen worden over een interventiegeval, zodra vaststaat dat de interventiewaarde is overschreden en van een saneringsgeval, zodra is beslist dat tot sanering zal worden overgegaan, waarbij de lokatiespecifieke omstandigheden alsdan de saneringsvariant bepalen. Aan interventiegevallen, die niet tot sanering leiden blijft dan de latente verplichting tot sanering kleven. Die latente verplichting kan actueel worden bij gewijzigde omstandigheden, bijvoorbeeld met betrekking tot het gebruik van de verontreinigde bodem. Bij een interventiegeval is er dan sprake van potentieel «ernstig gevaar» en bij een saneringsgeval (daarom is het dat dan ook) van actueel «ernstig gevaar». De reactie van de regering op hun suggestie, die dus tot aanmerkelijke wijziging van het wetsvoorstel zal moeten leiden, zagen zij met belangstelling tegemoet.

De leden van de PvdA-fractie hadden in het eerder genoemde mondeling overleg al aangegeven te kunnen instemmen met de gelijkstelling van overschrijding van nationaal vast te stellen C-waarden als interventiewaarden aan de vaststelling van een saneringsnoodzaak, nader te verstaan en wettelijk te formuleren als een potentieel risico dat verdere interventie op termijn wettigt. Artikel 27a-1 biedt de basis om die interventie-waarden bij algemene maatregel van bestuur te bepalen. In datzelfde mondeling overleg hadden zij gesteld zich te kunnen voorstellen dat er op grond van ervaringsfeiten gestandaardiseerde situaties zijn te onderscheiden waarin de nationale interventiewaarden weliswaar worden overschreden, maar niettemin vanwege het ontbreken van een daadwerkelijk risico stelselmatig van interventie wordt afgezien. Zij vroegen of de regering het bestaan van dergelijke situaties erkent. In hun visie zou dan kunnen worden besloten die situaties ook formeel en bij voorbaat niet langer als interventiegevallen te zien waarop de wet van toepassing is. In concreto hadden zij in het mondeling overleg voorgesteld voor die situatie afwijkende C-waarden te stellen, maar denkbaar is ook om deze situaties in de algemene maatregel van bestuur op grond van artikel 27a-1 als uitzonderingsgevallen te omschrijven en te benoemen, en op die wijze formeel een basis te scheppen om dergelijke situaties, eventueel bij besluit van gedeputeerde staten, tot niet-saneringsgeval te bestempelen, ook al wordt de nationale interventiewaarde overschreden. Zij namen zelf aan dat artikel 27a-1 formeel die mogelijkheid al biedt, doordat daar de omschrijving van «gevallen» tot uitgangspunt is genomen, en niet de bepaling van nationale, getalsmatige interventiewaarden. Zagen zij dat juist?

De leden van de fractie van de VVD vroegen de regering nogmaals om een beschouwing waarom het onwenselijk is ook de huidige en toekomstige functie van de bodem bij de afweging tot sanering te betrekken. Zij waren van mening dat het bepalen van het feitelijke risico voor de volksgezondheid op basis van de gebruiksfunctie van de bodem een grotere rol in de afweging om tot sanering over te gaan dient te spelen. Daarnaast vroegen deze leden waarom bij het bepalen van de C-waarden geen rekening wordt gehouden met de samenstelling van de bodem. Zij wezen erop dat bekend is dat het feitelijke gevaar van bepaalde stoffen in de bodem afhankelijk is van de aard van de verbindingen en de grondsoort. Deze verschillen zouden in de interventiewaarden tot uiting behoren te komen. Zij vroegen de regering om een beschouwing op dit punt.

De leden van de VVD-fractie vroegen de regering om een beschouwing over de tijdens het mondeling overleg van 24 september j.l. naar voren gebrachte ideeën door de fracties van de CDA, PvdA en VVD. In concreto wezen zij op de opmerkingen van PvdA-zijde over de C-waarden en het gemaakte onderscheid tussen noodzaak en urgentie van sanering, en op de opmerkingen van CDA-zijde over het registreren van terreinen waar de genoemde normen zijn overschreden, en alleen die terreinen saneren waar blijkt dat daadwerkelijke risico's bestaan.

De leden van de Groen Links-fractie verbaasden zich er over dat er door de regering zo makkelijk voor gekozen wordt alleen de meest ernstige vormen van bodemverontreiniging in deze wet te regelen. Zij meenden dat in de Interimwet de keuze was gemaakt om alleen de meest ernstige gevallen te regelen, en alle gevallen later te regelen in de Wet bodembescherming. Nu moesten zij constateren dat er voor de minder ernstige gevallen weer geen duidelijk wettelijk kader geschapen wordt. Hoe verhoudt zich dit tot de eerdere overwegingen om minder ernstige gevallen wel in deze wet te regelen? Meent de regering serieus

dat de andere wetten voldoende mogelijkheden bieden om de sanering van andere terreinen te garanderen? Waarom werd diezelfde redenering dan nog niet gehouden bij de totstandkoming van de Interimwet? Zijn er voorbeelden van gevallen waarbij op grond van de Wet op de ruimtelijke ordening, de Woningwet of andere wetten terreinen gesaneerd zijn? Zou het niet beter zijn om voor deze terreinen in de onderhavige wet toch tenminste het uitgangspunt vast te leggen dat ook andere terreinen gesaneerd moeten worden?

De leden van de Groen Links-fractie constateerden dat de belangrijkste reden om een belangrijk aantal gevallen buiten het onderhavige wetsvoorstel te laten vallen de beperkte beschikbaarheid van financiële middelen is. Hoewel zij onderschreven dat de meest ernstige gevallen eerst gesaneerd zouden moeten worden, betreurden zij toch dat de geringe prioriteit voor bodemsanering er toe leidt dat sanering van minder ernstige gevallen van verontreiniging onzeker blijft. Zij vroegen de regering of de laatste gegevens over de omvang van de bodemverontreiniging geen reden zouden moeten zijn om meer middelen beschikbaar te stellen voor bodemsanering.

De leden van de Groen Links-fractie stemden er mee in dat de regering vasthoudt aan het uitgangspunt om het huidig of toekomstig bodemgebruik niet te betrekken bij de beoordeling van de noodzaak van sanering. Daarmee neemt zij ook afstand van de VNG-notitie. Deze leden vroegen de regering haar reactie op deze notitie duidelijk weer te geven, en daarbij ook aan te geven of overleg met de VNG de standpunten al dichter bij elkaar heeft kunnen brengen. De aan het woord zijnde leden spraken er de voorkeur voor uit om de lokatiespecifieke omstandigheden waaronder van herstel van de multifunctionaliteit mag worden afgeweken zo veel mogelijk vast te leggen in de wet. In welke mate zal dit gebeuren? Het bleef voor de leden van de Groen Links-fractie onduidelijk op welke termijn het besluit dat gesaneerd zal worden moet zijn omgezet in een daadwerkelijke sanering. Bij het mondeling overleg leek de minister hieraan geen termijn te willen stellen. De sanering zou hierdoor zeer lange tijd kunnen worden uitgesteld, tot het moment dat er een bestemmingswijziging plaatsvindt. Dat is echter strijdig met de doelstelling om binnen één generatie alle ernstige gevallen van bodemverontreiniging aangepakt te hebben. Deze leden vroegen daarom om toch – al dan niet per geval – een termijn vast te leggen waarop de sanering uiterlijk moet zijn voltooid, en dat in deze wet te regelen.

De leden van de SGP-fractie konden zich vinden in de lijn van de regering om enerzijds vast te houden aan het criterium «ernstig gevaar» en anderzijds de urgentie van sanering te laten bepalen door het actuele risico van de verontreiniging. In dit verband achtten deze leden het van groot belang dat de nieuwe C-toetsingswaarden een realistisch gehalte hebben. De toetsings- en interventiewaarden bepalen immers in hoeverre sprake is van aantasting van de multifunctionaliteit. De hier aan het woord zijnde leden spraken hun verbazing uit over de passage in de nadere memorie van antwoord waarin wordt gesteld dat in geval dat van nature stoffen in de bodem voorkomen in gehalten boven de streefwaarden, geen sprake is van verontreiniging. Naar de mening van deze leden kan men zich gevoeglijk afvragen of de streefwaarden een voldoende realistisch karakter hebben indien in de vrije natuur waarden voorkomen die boven dat niveau uitstijgen. Deelt de regering deze opvatting, zo vroegen zij. Deze leden waren benieuwd of bij de beantwoording van de vraag of een bodem multifunctioneel is, ook rekening wordt gehouden met de bodemsoort en de daarmee samenhangende specifieke kwalitatieve kenmerken van de bodem. Zij veronderstelden dat multifunctionaliteit voor bijvoorbeeld de zogeheten arme zandgronden een kwalitatief ander beeld oplevert dan voor kleigronden.

De leden van de SGP-fractie merkten op dat vasthouden aan de eis van multifunctionaliteit de bereidheid impliceert om elk geval van bodemverontreiniging te saneren. Tegelijkertijd moet worden vastgesteld dat niet elk saneringsgeval even urgent is. Deze leden vroegen of de regering met hen van mening is dat voor de bepaling van de saneringsurgentie duidelijke, landelijk uniforme criteria nodig zijn. Naar deze leden veronderstellen, zal de omvang van het actuele risico hierin een belangrijke rol innemen. Het was de hier aan het woord zijnde leden niet duidelijk in hoeverre het wetsvoorstel daarin thans voorziet. Zij nodigden de regering uit nader uiteen te zetten hoe de bepaling van de saneringsurgentie in de praktijk gestalte zal worden gegeven. Bij algemene maatregel van bestuur zal worden bepaald in welke gevallen sprake is van ernstig gevaar voor vermindering van de functionele eigenschappen die de bodem voor mens, plant of dier heeft. Dit criterium is echter niet beslissend voor de bepaling van de saneringsurgentie. Voor dat laatste is een inschatting van het actuele risico nodig. Hoe dient het actuele risico te worden bepaald? Verdient het met het oog op de noodzaak van een uniform landelijke aanpak geen aanbeveling om ter zake nadere regels te stellen, zo vroegen deze leden.

Saneringsdoelstelling

De leden van de CDA-fractie konden zich in algemene zin goed vinden in de beschouwingen, zowel in de nadere memorie van antwoord als in de notitie lokatiespecifieke omstandigheden, over de saneringsdoelstelling en de wijze waarop lokatiespecifieke omstandigheden daarop van invloed zijn in concrete situaties. Zij zagen in dat decentrale uitvoering van de bodemsaneringsoperatie tot verschillen in aanpak en resultaat kan leiden. Zij meenden echter dat de verschillen die inmiddels zijn ontstaan tussen met name Amsterdam, Rotterdam en Zuid-Holland (ondermeer blijkend uit de door die overheden geproduceerde nota's) enerzijds en de rest van Nederland niet acceptabel zijn. Zij zagen graag bevestigd, dat het wettelijk regime, dat met het onderhavige wetsvoorstel wordt gevestigd die verschillen tot aanvaardbare terug brengt. Zij meenden overigens dat aanpassing van het wetsvoorstel in de door hen hiervoor gesuggereerde richting ook op dit punt tot verbetering zal leiden.

De leden van de PvdA-fractie vonden het gewenst dat de formulering van artikel 27a-2 nader wordt afgestemd op de beleidslijnen van de notitie «Bodemverontreiniging» (22 727, nr. 2). Zowel de omschrijving van de lokatiespecifieke factoren, als de geboden flexibiliteit qua fasering en mengvormen van herstel en isolatie, dient in het voetspoor van die notitie in de wettekst tot uiting te komen, zo oordeelden zij.

De leden van de VVD-fractie constateerden op basis van het rapport van de Universiteit van Utrecht (Landelijk onderzoek bodemsanering budgetgevallen, L.O.B.B.) dat in slechts een klein deel van de budgetgevallen sanering daadwerkelijk multifunctioneel plaatsvindt. Wanneer multifunctionaliteit in de wet wordt opgenomen, zal toch duidelijk moeten zijn dat deze norm nageleefd dient te worden, zo stelden de leden van de VVD-fractie. Zij waren van mening dat een wet onverkort door een ieder, met name alle overheden, nageleefd dient te worden. Gelet op de discrepantie tussen de huidige normen en de praktische werkelijkheid vroegen zij of het niet onrealistisch is om geheel los van het rechtsgevoel van de «mensen uit de praktijk» te zware normen in de wet op te nemen; of anders gezegd: om de wettelijke doelstellingen uitzondering te laten zijn, en de uitzonderingen in de praktijk de regel te laten zijn. Zij wezen hierbij onder andere naar de voorstellen van de VNG.

Tevens vroegen zij hoe dit gecontroleerd gaat worden en wat de sancties zijn indien de norm wordt overschreden op een wijze zoals blijkt uit het evaluatierapport van de Universiteit van Utrecht? En in hoeverre heeft het daadwerkelijk vasthouden aan de multifunctionaliteit als doelstelling van saneringen gevolgen voor de hoeveelheid te saneren terreinen gelet op het beperkte budget voor saneringen bij de verschillende overheden? In dit kader vroegen deze leden de regering naar een beschouwing over de door de VNG ingediende alternatieven voor de artikelen 27a-1 en 27a-2. Zij vroegen hierbij – onder verwijzing naar het L.O.B.B. – of deze artikelen niet beter aansluiten bij de huidige praktijk en of deze artikelen niet meer recht doen aan het rechtsbewustzijn van de mensen die daadwerkelijk met de uitvoering van de bodemsanering bezig zijn. Waarom heeft het bijna twee jaar geduurd voordat het L.O.B.B.-rapport naar de Kamer is gestuurd, zo vroegen de leden van de VVD-fractie. Zij vroegen tevens waarom op grond van het L.O.B.B. niet zonder meer tot het in het rapport genoemde percentage van 92% niet multifunctionele sanering gekomen kan worden. Welk percentage kan dan wel gehanteerd worden? Tijdens het mondeling overleg van 24 september 1992 stelde de Minister van VROM dat de overheid niet de «witter-dan-wit-definitie» hanteert. Hij sprak over een nuance ten aanzien van het halen van de A-waarden. De aan het woord zijnde leden vroegen de regering welke nuance hier bedoeld werd en in welke passages van de Handelingen en verslagen van mondeling overleg dit terug te vinden is.

Tevens vroegen deze leden naar de betekenis van het feit dat volgens dit rapport slechts in 9 procent van de gevallen ernstige gevaar is geconstateerd door de provincies. Geeft deze uitkomst niet aan dat er een grote discrepantie bestaat tussen mogelijke (potentiële) risico's en de feitelijke (actuele) risico's? Waarom zijn de andere gevallen wel gesaneerd, terwijl de l.b.s. toch spreekt van «ernstig gevaar»?

De leden van de VVD-fractie vroegen de regering in hoeverre de strekking van artikel 20 ook vastgelegd is in het hoofdstuk Milieukwaliteitseisen van de Wet milieubeheer. Zij verwezen naar de behandeling van het wetsvoorstel waarmee dit artikel in de huidige vorm in de wet is opgenomen. In hoeverre wordt in de nieuwe regeling rekening gehouden met «de functies en het karakter van de bodem». Deze uit het Dereguleringsprogramma Ruimtelijke Ordening en Milieuhygiëne (TK 1982/83, 17 931, nr. 4, blz. 74) afkomstige formulering is destijds door middel van een nota van wijziging door de minister zelf opgenomen om als algemeen beschermingsniveau te dienen, «dat zich richt op meer dan 90% van de bodem» (Minister Winsemius Handelingen II, 1984/85, blz. 4281). De minister gaf aan dat voor een kleine 10% van de bodem iets anders nodig was. In hoeverre houdt de formulering in het hoofdstuk milieukwaliteitseisen van de Wet milieubeheer hier rekening mee, zo vroegen deze leden. Bestaat er een discrepantie tussen het nieuwe artikel in de Wabm en artikel 20 van de Wbb? Zo nee, op basis van welk artikel in de Wabm kan een Algemene maatregel van bestuur gebaseerd worden, die voorziet in de mogelijkheid tot het stellen van bodemkwaliteitseisen al naar gelang de functies van de bodem? Hier wordt niet slechts bedoeld op het stellen van strengere kwaliteitseisen, maar ook op het stellen van soepelere kwaliteitseisen op basis van de functie van de bodem, waartoe artikel 20 Wet bodembescherming de mogelijkheid schiep. Voor wat betreft het onderscheid tussen brongericht en effectgericht beleid merkten deze leden op, dat bepaalde vormen van bodemverontreiniging door middel van verspreiding verdere bodemverontreiniging kunnen veroorzaken. Het opruimen van een dergelijke haard van vervuiling is dus niet alleen effectgericht, maar ook wel degelijk brongericht. Voor dergelijke gevallen van mobiele verontreinigingen twijfelden zij of het door de regering gevoerde betoog juist is.

De leden van de fractie van D66 hielden vast aan ondersteuning van de door de regering gekozen in de wet opgenomen saneringsdoelstelling, te weten: behoud of herstel van de multifunctionaliteit van de bodem, waarvan in uitzonderingssituaties, op grond van lokatiespecifieke omstandigheden, afgeweken kan worden.

Onvoldoende beantwoord vonden de leden van de fractie van D66 de vraag in hoeverre de beslissing om niet multifunctioneel te saneren kan worden herzien bij het beschikbaar komen van nieuwe technieken. Wil de minister een dergelijke mogelijkheid in de wet opnemen, zodat de praktijk niet gaat achterlopen op de technische ontwikkelingen?

De leden van de fractie van D66 waren benieuwd naar de uitkomsten van het overleg over de resultaten van het onderzoeksrapport van de Rijsuniversiteit Utrecht, «Landelijk onderzoek bodemsanering budgetgevallen». In hoeverre worden verschillen aanvaardbaar geacht bij bodemsanering door de verschillende provincies?

Zonder saneringen met een lage urgentie voor een relatief lange termijn kunnen worden uitgesteld, zo vroegen de leden van de D66-fractie? Wanneer is sprake van een ernstig geval met een lage urgentie? Wat zijn de criteria hiervoor?

Deze leden hadden in het mondeling overleg over lokatiespecifieke omstandigheden al naar voren gebracht dat zij er mee konden instemmen, dat er redenen konden zijn om af te zien van herstel van de multifunctionaliteit op dit moment. Zij meenden echter dat nooit definitief afstand gedaan mag worden van dat doel. Er moet van tijd tot tijd geëvalueerd worden of herstel van de functionaliteit door gewijzigde omstandigheden toch tot de mogelijkheid behoort. Zal dit gebeuren? Op welke wijze? Deze leden vonden i.b.s. maatregelen geen oplossing die gelijkwaardig is met herstel van de multifunctionaliteit, vooral niet omdat voortdurende nazorg nodig is en er gebruiksbepalingen blijven. Zij vonden dan ook dat het kostenverschil tussen die tijdelijke oplossing en een definitieve oplossing aanzienlijk moet zijn om voor de eerste optie te kiezen.

Waterbodem

De leden van de CDA-fractie deelden mee bij de behandeling van het wetsvoorstel inzake Waterbodemsanering terug te zullen komen op de bevoegdheidsverdeling (beter gezegd samenvallen van alle bevoegdheden) op dat terrein. Zij zagen – nog – niet in waarom het algemeen uitgangspunt van de wenselijke scheiding van beheer, toezicht en uitvoering in dit geval niet van toepassing zou moeten zijn.

Bedrijfsterreinen

De leden van de fractie van D66 gingen in op hetgeen de minister opmerkte in verband met de vraag of de BSB niet in wet geregeld zou moeten worden. De minister merkt op dat in verband met het regeringsbeleid dat gericht is op vermindering en vereenvoudiging van wetgeving in het algemeen geen wettelijke regeling zou moeten worden getroffen, indien de verwachting is dat de gemaakte afspraken ook zonder wettelijke regeling zullen worden nageleefd. In hoeverre sluit deze stellingname aan bij de visie van de regering dat afspraken vooral dienen ter uitvoering van reeds vastgestelde beleidslijnen zoals die zijn neergelegd in wetgeving, plannen en nota's. Dit standpunt sluit ook aan bij de uitgangspunten en aanbevelingen van de Commissie-Kortmann aangaande convenanten. Deze leden vroegen of een wettelijk kader voor de BSB-operatie niet juist beter past binnen de visie van de regering.

2. Aanmelding van gevallen

De leden van de CDA-fractie vroegen de regering wat er op tegen is de gemeente bij wet te verplichten de rechthebbende (eigenaar) op de hoogte te stellen van de melding aan de provincie dat er van verontreiniging sprake is. Zij namen er kennis van dat de regering een dergelijke bepaling overbodig zegt te vinden (op de hoogte brengen is vanzelfsprekend) maar tegelijkertijd uitspreekt dat de belangen van de rechthebbende in dat stadium niet al te zeer in het geding zijn. Dus wel in het geding, zo concludeerden zij.

Zij vroegen vervolgens of het overleg met IPO en VNG over de regeling van bodemsanering in de Kaderwet «besturen in verandering» nog tot gewijzigde opvattingen heeft geleid. De regering gaat in de beantwoording van de vraag over het samenvallen van bevoegdheden in het geval van de grote steden voorbij aan het verschil in positie tussen provincies en grote steden, namelijk dat in een aanzienlijk aantal gevallen grote steden ook eigenaar/beheerder zijn van het te saneren terrein en uit dien hoofde dus ook privaatrechtelijk zijn betrokken. Het gevaar dat de ene hand de andere gaat wassen is dan op zijn minst aanwezig. Zij zagen graag dat de regering daarop nog reageert.

De leden van de fractie van D66 vroegen of de kans van slagen van de bodemsaneringsoperatie in de vier grote steden, die in het rapport «Bodemsanering: eenheidsmaat of maatwerk», onder provinciaal toezicht niet groter zal zijn. Hoe wordt in de provincies tegen de multifunctionaliteitseis aangekeken en wijkt dit af van de grote gemeenten? Hoe is het met de verwezenlijking van het bodemsaneringsbeleid gesteld in de grote steden in vergelijking met dat wat door de provincies is gerealiseerd? Kan het zo zijn dat het, gezien de zwakke positie van de bodemafdeling ten opzichte van de gemeentelijke afdelingen die zich met grondzaken en woningbouw bezig houden, in de praktijk van de grote gemeenten zeer moeilijk is, zo niet onmogelijk, om een volwaardig bodemsaneringsbeleid van de grond te krijgen. De leden van de fractie van D66 vroegen of het feit dat er voldoende kennis en ervaring op het terrein van bodemsanering aanwezig is binnen de vier grote gemeenten een doorslaggevend argument is om hen de provinciale status te geven.

3. Onderzoek en sanering door anderen dan de provincie

1. Aanpak van nieuw optredende bodemverontreiniging

Melding

De leden van de CDA-fractie herhaalden hun voorkeur voor het «een-loket-systeem» voor alle meldingen in het kader van de milieuwetgeving. Zij zagen niet in waarom de gemeente de melding van verontreiniging (artikel 21) en voor activiteiten die een verontreiniging raken (artikel 22) niet in ontvangst zou kunnen nemen en doorgeleiden naar de provincie. Zij vroegen de regering zich te verplaatsen in de positie van de burger/ondernemer die met een verontreiniging wordt geconfronteerd en met die wetenschap naar het loket gaat waar hij alle andere milieuzaken ook «aanbrengt», te weten de gemeente. Wat is er precies op tegen om de gemeente ook in dit geval die loketfunctie te geven? Zij zal bovendien ook om andere redenen met de kennis dat er van verontreiniging sprake is haar voordeel kunnen doen.

2. Aanpak van in de bodem aanwezige verontreiniging

De leden van de CDA-fractie vroegen vervolgens de regering nader toe te lichten waarop de uitspraak is gebaseerd, dat de provincies steeds op

een adequate melding ruim binnen de termijn van drie maanden kunnen reageren. Als dat werkelijk zo is, dan is er ook niets op tegen de termijn te verkorten. Immers de verlengingsmogelijkheid blijft altijd nog als het onvoorzien tegen zit. Een termijn van een maand voor de eerste melding is wellicht erg kort, drie maanden wel heel lang, zeker wanneer daarna nog met drie maanden verlengd kan worden. De in de tweede nota van wijziging aangebrachte beperking van de meldingsplicht tot saneringsgevallen met meer dan 50m³ verontreinigde grond danwel 1000m³ verontreinigd grondwater is overigens een aanmerkelijke verbetering. Zij beschouwden dat als een tegemoetkoming in de richting van het door hen gesignaleerde probleem. De aan het woord zijnde leden vroegen nog nader toe te lichten op basis waarvan genoemde grenzen zijn gekozen.

De via de tweede nota van wijziging voorgestelde aanpassing van artikel 27b als reactie op hun opmerkingen terzake, beschouwden zij eveneens als een verbetering. Wel meenden zij dat het nog steeds een probleem is dat bij een melding volgens artikel 22 maximaal drie maanden gewacht moet worden alvorens aan de slag kan worden gegaan, ook wanneer voor de provincie van meet af aan duidelijk is dat tegen onbelemmerd met de activiteit bezig gaan geen bezwaar is. Is het niet beter, zo vroegen zij, de provincie er toe te verplichten zodra duidelijk is dat tegen de activiteit geen bezwaar bestaat een positieve beschikking af te geven, uiterlijk binnen drie maanden? Verkorting van de meldingstermijn voor artikel 22 kan overigens ook aan het gesignaleerde probleem tegemoet komen.

De leden van de PvdA-fractie konden instemmen met de opzet van de bij nota van wijziging aangebrachte beperking van de meldingsplicht. Wel vroegen zij om een nadere toelichting op de voorgestelde hoeveelhedsgrenzen van 50m³ grond en 1000m³ grondwater. Is over deze grenzen overleg met de VNG en het IPO gevoerd dat tot instemming heeft geleid? Ook vroegen zij om een nadere bespreking van de vraag welke betekenis moet worden toegekend aan de in de nadere memorie van antwoord ten tonele gevoerde overschrijding van de helft van de som van streefwaarde en interventiewaarde. Deze nieuwe norm komt wat uit de lucht vallen; waarop is ze gebaseerd, zo vroegen zij.

De leden van de PvdA-fractie konden instemmen met de keuze voor een fictieve goedkeuring in artikel 27b. Wel vroegen zij of een soortgelijke bepaling niet ook in artikel 22 opgenomen moet worden. Indien de melder immers van oordeel is dat artikel 27b niet van toepassing is, omdat het geen saneringsgeval is naar zijn oordeel, kan hij zich niet beroepen op de fictieve goedkeuringsbepaling van artikel 27b. Ook aan de toepassing van artikel 22a wordt geen grens gesteld, zodat gedeputeerde staten ook na de periode van 3 maanden zouden kunnen bevelen de handelingen te staken omdat bijvoorbeeld niet is voldaan aan de inhoudelijke vereisten van het tweede lid van artikel 22. De leden van de PvdA-fractie hadden in de nadere memorie van antwoord het antwoord gemist op hun meer algemene vraag hoe op andere terreinen van milieubeleid de keuze tussen fictieve weigering en fictieve goedkeuring is gemaakt. Kan die informatie alsnog worden gegeven? Voor het milieubeleid in het algemeen bleven deze leden voorkeur houden voor de fictieve weigering.

De leden van de VVD-fractie verwelkomden de versoepeling ten aanzien van het melden van te verplaatsen grond en grondwater. Zij vroegen echter of deze versoepeling geen handhavingproblemen en vluchtgedrag zal opleveren. Deze leden vroegen de regering om een beschouwing op dit punt.

Artikel 22 is zodanig gewijzigd dat er geen meldplicht is indien redelijkerwijs kan worden aangenomen dat er geen sprake is van een saneringsgeval indien de hoeveelheid vrijkomende verontreinigde grond de 50m³ of de hoeveelheid vrijkomend verontreinigd water de 1000m³ niet te boven gaat.

De leden van de fractie van D66 vroegen of grondverplaatsingsprojecten nu niet zodanig in stukken geknipt kunnen worden, dat men van de meldingsplicht wordt uitgezonderd.

Handhaving van de meldingsplicht door de overheid zal volgens de regering langs meer indirecte weg geschieden. De leden van de fractie van D66 wilden weten op welke wijze de provincies alle informatie ordenen, waaruit zij af zouden kunnen leiden dat handelingen ten onrechte niet gemeld worden zoals verplicht gesteld in artikel 22. Is hiervoor een systeem voorgeschreven, zodat handhaving niet van toevaligheden afhankelijk is?

De leden van de Groen Links-fractie konden instemmen met de verduidelijking die het mogelijk maakt om kleinschalige, niet vooraf geplande activiteiten snel uit te voeren zonder voorafgaande melding. Zij achtten het echter wel belangrijk dat achteraf controle wordt uitgeoefend op deze werkzaamheden, zodat kan worden opgetreden als de activiteiten niet conform de regels uitgevoerd zijn. Is dat inderdaad mogelijk?

3. Saneringsplan

De in de tweede nota van wijziging voorgestelde aanpassingen van artikel 27b werden door de leden van de CDA-fractie positief beoordeeld. Met name de beperking van het bij indiening van het saneringsplan te betalen tarief tot de kosten van beoordeling van dat plan was door hen bepleit en sprak hen dus aan. Met dit duidelijke wettelijke criterium mag er van worden uitgegaan dat provincies hier zorgvuldig mee omgaan bij de vaststelling van het tarief. Kosten van controle op resultaat en nazorg kunnen in elk geval niet meer in dat tarief worden opgenomen. Het is wellicht zinvol na verloop van tijd te bezien hoe de tarieven in de verschillende provincies – en grote gemeenten – zich hebben ontwikkeld. Is de regering bereid daar bijvoorbeeld twee jaar na invoering van de wet inzicht in te verschaffen?

De leden van de PvdA-fractie verduidelijkten nader dat een wettelijke regeling van het plan van aanpak BSB geen zelfstandig voorstel hunnerzijds is. Zij bepleitten evenwel om in de wettelijke bepalingen over het provinciale milieuprogramma op te nemen dat in dat programma de verleende uitstelperioden in de BSB-operatie worden vermeld, als verplicht element van dat programma. De minister heeft eerder, in de UCV over de BSB-operatie, aangegeven daarvan ook uit te gaan. Indien de regering een wettelijke formulering van een dergelijke programmabepaling weet te geven zonder tevens iets wettelijk vast te leggen over BSB-stichtingen en het plan van aanpak, zouden zij aan dat laatste ook geen behoefte hebben. Is een formulering te geven die dit bewerkstelligt?

De leden van de fractie van de VVD konden instemmen met de wijziging van de vereisten waaraan een saneringsplan moet voldoen ten aanzien van de bestemming van de bij de sanering vrijgekomen grond. Zij zagen echter niet in waarom ook de gegevens omtrent kosten en financiering van de sanering vermeld moeten worden. Deze leden vroegen de regering dan ook om een nadere motivering van deze wijziging.

De leden van de VVD-fractie waren niet overtuigd door de argumenten van de regering om een verplichting op te leggen tot betaling van een bedrag bij de indiening ter goedkeuring van het saneringsplan. Zij bleven

bij hun mening dat geen bijdrage bij de indiening ter goedkeuring van het saneringsplan moet worden gevraagd.

De leden van de fractie van D66 ondersteunden de wijziging in artikel 27b waarin de fictieve goedkeuring van het saneringsplan geregeld wordt als gedeputeerde staten niet binnen gestelde termijn reageren. Zij gingen ervan uit dat tegen de fictieve goedkeuring ook beroep openstaat ingevolge artikel 56 en wilden bevestiging hiervan. De leden van de fractie van D66 konden eveneens instemmen met het voorstel het saneringsplan met twee vereisten – gegevens omtrent kosten en financiering en bestemming vrijkomende grond – uit te breiden.

De leden van de Groen Links-fractie hadden met instemming kennis genomen van de wijziging van de verplichting tot het betalen van een bijdrage bij de indiening ter goedkeuring van het saneringsplan. Zij meenden dat daarmee in redelijke mate tegemoet gekomen was aan hun bezwaar dat deze financiële bijdrage een ontmoedigend effect zou kunnen hebben.

De leden van de Groen Links-fractie waren erkentelijk voor de wijziging van artikel 27b. Doordat gedeputeerde staten nu hun goedkeuring kunnen onthouden aan het saneringsplan als daarin informatie ontbreekt over de bestemming van de vrijkomende grond, is controle op reiniging van vrijkomende grond beter mogelijk. Een garantie dat reinigbare grond daadwerkelijk gereinigd wordt is er echter niet. Op basis van het «Besluitvormingsmodel verwijdering verontreinigde grond» wordt de reinigbaarheid van vrijkomende grond vastgesteld. Deze leden meenden dat het niet voor de hand lag om grond die alleen om financiële redenen niet gereinigd hoeft te worden, als niet-reinigbaar aan te merken. De grond is namelijk wel reinigbaar. Zij vroegen tevens of de grens van f 100 per ton niet te laag is. Zeker nu de storttarieven stijgen, voegt deze grens vrijwel niets meer toe aan de beperking die door die storttarieven al gesteld worden. Wordt het geen tijd om de richtlijnen voor de beoordeling van de reinigbaarheid van grond aan te passen, zo vroegen deze leden. Wordt ook over dit onderdeel van de Leidraad advies ingewonnen? Tevens wezen deze leden er op dat door middel van een heffing voor het storten van reinigbare grond dit ontmoedigd zou kunnen worden, als de storttarieven dat op zich niet doen. Misschien is het middel niet nodig, maar het leek deze leden nuttig in deze wet in ieder geval de basis te scheppen om zo'n heffing te kunnen instellen. Zij vroegen een reactie op dit idee.

De leden van de GPV-fractie hadden in het nader voorlopig verslag vragen gesteld over de verschillen tussen een saneringsplan en het plan van aanpak. De beantwoording in de nadere memorie van antwoord (nadere memorie van antwoord blz. 30) was naar hun mening verhelderend geweest. Het was hun duidelijk dat er geen formele goedkeuring van het plan van aanpak door gedeputeerde staten plaats vindt en dat er van enige formalisering sprake is doordat de tijdstippen in het plan van aanpak in het provinciale bodemsaneringsprogramma worden overgenomen. Deze leden hadden echter nog een vraag over het financiële gedeelte van het plan van aanpak. In de financiële informatie over kostendragers en financiers kan ook de overheid zelf betrokken zijn. Gedeputeerde staten zullen bij kennisneming van het plan van aanpak en bij de beoordeling van de financiële haalbaarheid van dit plan ook het eigen aandeel in het financiële plaatje moeten beoordelen. In hoeverre is sprake van een vorm van binding, waaraan anderen bepaalde verwachtingen kunnen ontleenen?

4. Grondreiniging

De leden van de fractie van de VVD vroegen naar de door de minister tijdens de begrotingsbehandeling van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer voor het jaar 1992 toegezegde cijfers over grondreiniging. Zij verwezen hierbij naar de discussie over motie 22 300-XI, nr. 21. Tevens vroegen zij om een reactie op het artikel «Reinigen, niet storten» uit Natuur en milieu (september 1992). In dit artikel wordt melding gemaakt van inventarisaties over 1989 en 1990. Deze inventarisaties wijzen uit dat jaarlijks 2 tot 2,5 miljoen ton vuile grond wordt gestort. In dezelfde periode is slechts ongeveer een half miljoen ton grond gereinigd. Uit deze cijfers blijkt dat jaarlijks tussen de 1,2 en 1,5 miljoen ton grond, zonder melding bij het SCG en dus ook zonder beoordeling, in stortplaatsen is verdwenen.

Naast het storten van verontreinigde grond kan men zich, zonder reinigen, van verontreinigde grond ontdoen door ongereinigd hergebruik. De leden van de fractie van D66 wilden weten hoe de provincies hier momenteel mee omgaan en hoe dit in het Bouwbesluit geregeld zal worden.

Uit het antwoord op vragen over de bodemsanering door het Ministerie van Defensie kregen de leden van de Groen Links-fractie de indruk dat Defensie zich aan de regels uit deze wet zou kunnen onttrekken. De regering antwoordt dat op basis van de ervaringen dit najaar besluitvorming zal plaatsvinden over de wijze waarop het SCG door het ministerie structureel zal worden ingeschakeld. Dit bevreemden hen. Het moet toch zo zijn dat dit ministerie, evenals alle andere ministeries, het SCG zal moeten inschakelen? Of krijgt Defensie weer een uitzonderingspositie toegedeeld?

Het antwoord van de regering op hun vraag over de uitbreiding van de beschikbare reinigingscapaciteit stelde de leden van de SGP-fractie niet gerust. Plannen tot uitbreiding worden niet gerealiseerd, zolang de huidige capaciteit niet optimaal wordt benut. Deelt de regering de opvatting dat hier sprake blijkt te zijn van een vicieuze cirkel die doorbroken moet worden, zo vroegen deze leden. Kan worden aangegeven met behulp van welke middelen, anders dan een stortverbod, kan worden bevorderd dat meer reinigbare grond ook daadwerkelijk wordt gereinigd? Is de regering bereid om meer actief te bevorderen dat vervuilde grond wordt gereinigd?

De leden van de GPV-fractie stonden verder stil bij het al of niet storten van reinigbare grond. Bij de nota van wijziging is artikel 27b aangescherpt, zodat nu uitdrukkelijk in het saneringsplan moet worden vermeld of verontreinigde grond al of niet wordt gereinigd. Is dit niet het geval dan moet worden gemotiveerd wat hiervoor de redenen zijn, zo hadden deze leden gelezen. Gedeputeerde staten hebben in dit geval de mogelijkheid het saneringsplan af te keuren als deze motivering niet voldoende zou zijn. Waarom is niet besloten het SCG een bindend advies te laten geven? Waarom wordt de uiteindelijke beoordeling toch nog aan gedeputeerde staten overgelaten?

In de nadere memorie van antwoord (blz. 35) wordt vermeld in antwoord op vragen van deze leden dat stortplaatsbeheerders bevoegd zijn reinigbare grond te weigeren als in de vergunning van de stortinrichting regels zijn gesteld op dit punt. Kan hieruit geconcludeerd worden dat de vergunningvoorschriften met betrekking tot stortinrichtingen in ons land op dit punt afdoende zijn geformuleerd? Wordt het binnen het kader van de vergunning aan stortplaatsbeheerders zelf

overgelaten om reinigbare grond al dan niet te accepteren? Zo ja, op grond van welke criteria wordt een beslissing tot acceptatie genomen? Hoe ligt hier de bevoegdhedenverdeling tussen gedeputeerde staten en de stortplaatsbeheerder?

5. Onderzoek en sanering krachtens provinciaal bevel

De leden van de CDA-fractie spraken hun sympathie uit voor de suggestie van de leden van de PvdA-fractie een koppeling te leggen tussen het loyaal meewerken aan de BSB-operatie en de onmogelijkheid in zo'n situatie getroffen te worden door een saneringsbevel. Zij veronderstelden dat opname van een dergelijke bepaling in de wet voor de voortgang van de BSB-operatie een steun in de rug zou kunnen zijn en vroegen de regering nader toe te lichten waarom zij het opnemen daarvan niet zinvol acht. Een beroep op de motiveringsplicht van de provincie en de algemene beginselen van behoorlijk bestuur achtten zij in dat verband weinig inhoudelijk. Zij vroegen voorts waarom de gebruiker van een te saneren perceel grond niet meer in beeld kan komen bij het saneringsbevel op basis van dezelfde voorwaarden als die gelden voor de eigenaar. In veel gevallen, bijvoorbeeld bij uitgifte van de grond in huur of erfpacht, zullen de terreingebruikers niet tevens de eigenaren zijn. Voorts vroegen de leden van de CDA-fractie of artikel 27d-1 (saneringsbevel) zich ook kan richten op de hypotheekhouder. Ten aanzien van de positie van de hypotheekhouder waren zij tevens benieuwd naar het antwoord op de vraag of deze zou kunnen worden aangesproken in het kader van een eventueel kostenverhaal bij ongerechtvaardigde verrijking op basis van artikel 47, derde lid.

Met betrekking tot de conclusie van de regering dat ook de commissie-Oele er van uit zou zijn gegaan dat het saneringsbevel zich tegen iedere eigenaar/veroorzaker zou kunnen richten ongeacht de vraag of het een onrechtmatige veroorzaker betreft, wezen de leden van de CDA-fractie op het commentaar van het Bureau milieu en ruimtelijke ordening van VNO/NCW dat juist het tegenovergestelde doet vermoeden. Zij herhaalden hun opvatting dat met het saneringsbevel bepaald niet lichtvaardig kan worden omgegaan en dat wel degelijk gelet moet worden op de mate waarin de eigenaar ook de veroorzaker was. Inperking van de mogelijkheid het bevel uitsluitend te geven aan hen die onrechtmatige veroorzaker zijn gaat wellicht zeer ver. Dat zeer nadrukkelijk moet worden nagegaan of het redelijk is de sanering via bevel geheel voor rekening van de betrokkene te laten is evenwel evident. In hoeverre wordt de positie van de eigenaar/gedeeltelijk veroorzaker in een mogelijke kostenverhaalsprocedure op derden-veroorzakers verzwakt als de sanering door een bevel is afgedwongen?

De commissie-Oele had bij haar pleidooi voor een wettelijke regeling van een saneringsbevel het oog vooral op eigenaren/veroorzakers die onwillig zijn aan de BSB-operatie mee te werken. Ook om die reden is de PvdA-suggestie bepaald een nuttige aanvulling. De leden van de CDA-fractie verzochten de regering zowel op het geheel of ten dele onrechtmatig veroorzaker zijn, alsmede de lezing van VNO/NCW over de bedoelingen van de commissie-Oele terzake nader in te gaan.

De in de tweede nota van wijziging verwerkte uitbreiding van de categorie onschuldige eigenaren achtten zij een verbetering in de richting zoals door hen bepleit. Zij vroegen de regering of het niet zinvol is nu al in de wet de mogelijkheid te creëren bij algemene maatregel van bestuur te regelen via welke systematiek de milieuhygiënische prioriteitsstelling door provincies dient te worden bepaald. Het RIVM-onderzoek en de huidige – van provincie tot provincie nog verschillende – praktijk zullen daar in de nabije toekomst voldoende materiaal voor aandragen. Een uniforme aanpak lijkt gelet op de in het geding zijnde belangen

alsmede de verleiding andere beleidsprioriteiten tussen te voegen van grote waarde.

De leden van de PvdA-fractie lieten zich door de nadere memorie van antwoord grotendeels overtuigen waar het gaat om het niet wettelijk vastleggen van de voorkeursvolgorde, inclusief de eerder geschetste kanalisering van de saneringsbevelen. Wel meenden zij dat de gegeven argumenten niet in de weg zouden staan dat in artikel 27e als instructienorm aan gedeputeerde staten duidelijker en expliciet tot uiting wordt gebracht dat het geven van een saneringsbevel de voorkeur verdient boven de aanpak krachtens artikel 27e binnen het saneringsbudget. Zagen zij dat juist?

De leden van de PvdA-fractie bleven van mening dat er een wettelijk verband moet worden gelegd tussen het loyaal deelnemen aan de BSB-operatie en het niet doen uitgaan van een saneringsbevel. Indien hun voorstel ten aanzien van het opnemen in het provinciale milieuprogramma van overeengekomen uitstelperiodes wordt overgenomen, zou die band de vorm kunnen krijgen van een bepaling dat bij de uitoefening van het bevelsrecht rekening wordt gehouden met dat programma. Zij namen zich voor daar bij de plenaire behandeling op terug te komen.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of de regering er negatief tegenover zou staan indien het saneringsbevel niet wordt beperkt tot bedrijfsuitoefening, maar slechts wordt bepaald dat eigenaar-bewoners niet met zo'n bevel kunnen worden geconfronteerd. Of zou de regering ook de eigen woningbezitter desnoods willen opleggen een bodemsanering onder zijn huis op eigen kosten uit te voeren?

De leden van de PvdA-fractie werden door de nadere memorie van antwoord overtuigd dat het niet wenselijk is om het saneringsbevel te beperken tot onrechtmatige veroorzakers. De tijdswinst die in het kader van de BSB-operatie met een bevel kan worden bereikt gaat dan verloren. Wel vroegen zij of het niet denkbaar is dat de Raad van State zich in administratief beroep tegen een bevelsbeschikking ex artikel 27d zal laten leiden door de uitspraken van de Hoge Raad ingeval van civielrechtelijke verhaalsacties. Ook namen zij aan dat de betrokkenen tot wie een bevel wordt gericht, een civielrechtelijke actie tegen de Staat kunnen starten, waarbij de vraag van onrechtmatigheid alsnog aan de orde zal komen. Zagen zij dat juist?

De leden van de PvdA-fractie ondersteunden de bij nota van wijziging aangebrachte uitbreiding van de disculpatievoorwaarden in het vijfde lid van artikel 27d. Wat betreft onderdeel b van dat lid zouden zij echter in overweging willen geven om de voorwaarde van «geen» betrokkenheid bij de veroorzaking van de vervuiling te vervangen door «geen of nagenoeg geen». Welke redelijk bezwaar zou hiertegen kunnen bestaan?

De leden van de SGP-fractie wilden weten wat de reikwijdte is van de bevoegdheid van gedeputeerde staten om een saneringsbevel te kunnen geven. Kunnen gedeputeerde staten op grond van artikel 27d bij voorbeeld de Minister van Defensie bevelen een vervuild militair terrein te saneren? Voorts wilden deze leden nader aangegeven zien in welke situaties een saneringsbevel kan worden opgelegd. Moet er niet tenminste sprake zijn van een actueel risico, zo vroegen zij.

De leden van de SGP-fractie wilden nader toegelicht zien waarom het wettelijk vastleggen van een voorkeursbepaling onwenselijk en in enkele gevallen zelfs overbodig is. In paragraaf III.5 van de nadere memorie van antwoord wordt terecht geconstateerd dat uit de volgorde waarin de desbetreffende artikelen in het wetsvoorstel zijn geplaatst, een voorkeur kan worden afgeleid. Daarenboven wordt de verwachting uitgesproken dat de provincies in beginsel zullen handelen overeenkomstig deze volgorde. Indien de wetgever werkelijk belang hecht aan deze volgorde,

verdient het dan geen aanbeveling deze volgorde in de wet vast te leggen. Meer gevoelig toonden deze leden zich voor het argument dat een en ander zou kunnen leiden tot procedures om aan een saneringsbevel te ontkomen. Zulks moet naar hun mening inderdaad worden voorkomen. Overigens vroegen deze leden of de wetgever het zichzelf niet onnodig moeilijk maakt door het saneringsbevel bij voorkeur te richten tot degene die van de in aanmerking komende betrokkenen het best in staat kan worden geacht het bevel op te volgen. In de praktijk zal dat voornamelijk betekenen dat de gebruiker-veroorzaker een saneringsplicht krijgt opgelegd. Aan de eigenaar moet vervolgens een gedoogplicht kunnen worden opgelegd. In dit verband herhaalden deze leden hun vraag of de door de regering gekozen voorkeursvolgorde niet getuigt van enig opportunisme. De hier aan het woord zijnde leden vroegen of het primaat voor sanering uiteindelijk niet beter gelegd kan worden bij de eigenaar van de grond. Deze zou in voorkomende gevallen een verhaalsactie tegen de veroorzaker-gebruiker kunnen ondernemen. De Staat wordt dan ook niet geconfronteerd met allerlei procedures van normadressaten die de saneringsplicht op een ander wensen af te schuiven.

De leden van de SGP-fractie vroegen of nader kan worden aangegeven in welke gevallen sprake is van onrechtvaardige verrijking. In de praktijk kan zich de situatie voordoen dat een hypotheekgever, die eerst geconfronteerd is geweest met een waardedaling van zijn onderpand op het moment dat de bodemverontreiniging zich openbaarde, de waarde van dat onderpand vervolgens door de uitvoering van een sanering weer ziet stijgen. Is naar de mening van de regering in dit geval ook sprake van een verrijking waarop de hypotheekhouder door de overheid kan worden aangesproken?

De leden van de GPV-fractie hadden in het nader voorlopig verslag gevraagd naar de gevolgen van de criteria, die zijn gesteld met betrekking tot de categorie «onschuldige eigenaar». Uit de nadere memorie van antwoord (biz. 39 e.v.) begrepen deze leden dat ondanks het introduceren van het begrip duurzame rechtsbetrekking nog altijd een grote groep eigenaren onverwachts zou kunnen worden geconfronteerd met een saneringsbevel en de kosten daaraan verbonden. Kennelijk is het zo dat de regering van menig is dat eigenaren, die in een duurzame rechtsbetrekking hebben gestaan met de veroorzaker, mede verantwoordelijk geacht kunnen worden voor de verontreiniging. Is dit een juiste constatering? Zo ja, zou dit nader onderbouwd kunnen worden?

Deze leden vroegen of bijvoorbeeld een gemeente op grond van een erfpachtcontract van 60 jaar geleden voor bodemverontreiniging aansprakelijk mag worden geacht, zonder dat er in die tijd aanwijzingen waren dat bodemvervuiling een ernstige bedreiging van het milieu of de volksgezondheid zou kunnen zijn. Of is het zo, dat de terugwerkende kracht van artikel 27d, vijfde lid, beperkt is tot 15 à 20 jaar, toen er bijvoorbeeld ten gevolge van de Lekkerkerkaffaire meer aanleiding was voor verhuurders of verpachters voorwaarden te stellen aan het gebruik van het door hun verhuurde of verpachte terrein?

6. Onderzoek en sanering op kosten van de overheid

De leden van de PvdA-fractie hielden vast aan hun opvatting dat in artikel 27n meer positief moet worden geformuleerd dat de taken aan gemeenten worden overgedragen indien, ruw gesteld, de omvang van de gemeente en de ervaring met bodemsanering als toereikend worden beoordeeld. Zij kwamen daar bij de plenaire behandeling op terug.

In hoeverre geldt de uiterste datum van 2015 ook voor verontreinigde bodems in eigendom van overheden, zo vroegen de leden van de

VVD-fractie. Indien dit niet voor de overheden geldt, is deze verplichting voor het bedrijfsleven dan wel billijk? Zijn de financiën toereikend om deze doelstelling te halen, indien deze datum ook voor de overheid geldt?

De leden van de VVD-fractie vroegen de regering of deze rekening heeft gehouden met de omstandigheid dat bedrijven wel eens af zouden kunnen zien van sanering als de kosten hiervan meer bedragen dan het perceel financieel waard is na sanering. Zeker voor wat betreft onschuldige eigenaren kan een onbillijke situatie ontstaan indien wel gesaneerd dient te worden. Deze leden vroegen om een beschouwing op dit punt.

De leden van de GPV-fractie konden zich voorstellen dat op grond van haalbaarheid de termijn van 5 jaar voor ernstige gevallen van bodemverontreiniging uit de Interimwet Bodemsanering in het onderhavige wetsvoorstel is vastgelegd. Nu wordt uitgegaan van een termijn die 4 á 5 maal zo lang is, nl. de eis uit het Nationaal Milieubeleidsplan dat in een periode van één generatie de bodemvervuiling tot aanvaardbare proporties moet zijn teruggebracht. De leden van de GPV-fractie vroegen echter waarom deze termijn dan niet in het wetsvoorstel wordt vastgelegd. Ligt het dan niet voor de hand deze doelstelling nadrukkelijk in de wet vast te leggen?

7. Saneringsprogramma, overleg en inspraak

De leden van de PvdA-fractie steunden de keuze voor het provinciaal milieuprogramma als het enige operationele plankader voor bodemsanering. Wel hielden zij vast aan hun opvatting dat de verplichting tot motivering van de prioriteitenstelling in de wet dient te worden opgenomen. Zij wezen er op dat verplichting tot aanduiding van prioriteitenstelling ook bijvoorbeeld voor het milieubeleid in zijn geheel ten aanzien van het milieubeleidsplan geldt, en dat ook hier niet een methodologisch adequate systematiek zonder meer voorradig is. Bij de opneming van die bepaling heeft de regering ook niet bepleit om die systematiek eerst uit te werken om de wetgeving pas daarna te doen volgen.

De leden van de PvdA-fractie zagen geen noodzaak om de weergaven van de financiële gevolgen van bodemsanering als verplicht programma-element te schrappen. Zij meenden ook dat de nota van wijziging ten aanzien van artikel 4.14 Wet milieubeheer dit niet bewerkstelligt, daar onderdeel b van het tweede lid wordt beperkt tot onderdeel a, 1°, en dat zijn nu juist de gevallen van bodemsanering. Dat het milieuprogramma uitsluitend een interne functie binnen de provincie heeft en daarom een weergave van de gewenste bijdragen van het rijk voor bodemsanering niet passend is, wordt overigens weersproken door de wel gehandhaafde rol van dit programma in de geluidssanering.

De leden van de PvdA-fractie vroegen welke programmaverplichting nu gaat gelden voor de vier grote gemeenten met provinciale status op bodemsaneringsgebied. Deze kennen immers geen (provinciaal) milieuprogramma?

De leden van de fractie van D66 waren benieuwd hoever de provincies gevorderd zijn met hun inspraakverordening? Aan welke minimumeisen moet de inspraak voldoen?

De leden van de Groen Links-fractie hadden al bij de vorige inbreng aangegeven dat zij de voorkeur gaven aan vastlegging van de milieuhygiënische prioritering in de wet. De regering was het op dit punt met hen eens, maar zij ziet praktische argumenten om daartoe nog niet over te gaan. Deze leden konden instemmen met de door de regering voorge-

stelde werkwijze, op voorwaarde dat gepoogd wordt de afstemming van de verschillende regelingen zo snel mogelijk te doen plaatsvinden. Zij bleven echter wel zitten met het probleem dat de mogelijkheden voor inspraak door het ontbreken van duidelijke regels beperkt worden. Welke oplossing ziet de regering daarvoor tijdens de overgangperiode? De regering antwoordde op vragen dat het haar te ver ging om inspraak open te stellen voor gevallen van bodemverontreiniging die geen saneringsgeval vormen in de zin van het wetsvoorstel. De leden van de Groen Links-fractie zetten daar een aantal vraagtekens bij. Die inspraak zou namelijk juist van belang kunnen zijn als bewoners aanvechten dat er geen sprake is van een saneringsgeval. In het geval van het Neproma-terrein in Arnhem werd geconstateerd dat sanering niet noodzakelijk was. Nu blijkt het onderzoek onvolledig geweest te zijn. In dit geval wordt dat achteraf geconstateerd. Zou het niet beter zijn als inspraak mogelijk is, juist als uit het oriënterend onderzoek komt dat sanering niet noodzakelijk is? Zou het niet beter zijn dit toch te regelen?

IV. FINANCIËLE BEPALINGEN

Kostenverdeling tussen de overheden

1. De gemeentelijke bijdrage

De leden van de CDA-fractie waren er niet van overtuigd, dat voor onschuldige gemeenten geen regeling (hardheidsclausule) te treffen valt, zodat zij van de gemeentelijke bijdrage gevrijwaard kunnen blijven. Zij kondigden aan bij de afhandeling van het wetsvoorstel op dit punt terug te komen.

De leden van de PvdA-fractie hielden vast aan hun stelling dat een regeling voor onschuldige gemeenten in de wet moet worden opgenomen. Zij constateerden dat de nadere memorie van antwoord aangeeft dat een objectief criterium daartoe wellicht kan worden gevonden, waarmee eerdere stellingnamen van de regering op zijn minst worden genuanceerd. Deze leden achtten het voorts zeer goed denkbaar dat met het praktische probleem dat in de nadere memorie van antwoord wordt gesignaleerd, namelijk dat verzet van gemeenten tot in laatste rechterlijke instantie soms slechts die gemeenten is gelukt die zich formeel beriepen op andere overwegingen dan bodemverontreiniging, daartoe gedwongen door een tot 1981 ontoereikende Hinderwet, in de formulering van een hardheidsclausule wordt ondervangen. Zij drongen opnieuw aan op een nota van wijziging terzake, nu het de regering toch wel duidelijk moet zijn dat er een zeer grote kamermeerderheid is voor een amendement op dit punt.

De leden van de PvdA-fractie begrepen niet de argumentatie tegen een nadere wettelijke bepaling over de maximumbijdrage ingeval van dreigende artikel-12 status. Ook thans is in de leidraad toch een expliciet maximum gesteld, zonder dat dit een beoordeling per geval in de weg staat? Zij hielden voorts vast aan hun opvatting dat de verhoging van het provinciale budget met de kosten van dergelijke tegemoetkomingen aan gemeenten in de wet wordt vastgelegd. Waarom deze systematiek eerst in de leidraad moet worden vastgelegd ontging hen geheel.

De leden van de VVD-fractie waren niet overtuigd van de argumenten op grond waarvan de regering meent een «afhoudende positie» te moeten kiezen ten aanzien van een regeling voor onschuldige gemeenten en provincies. Zij vroegen om een nadere motivering op dit punt.

2. De provinciale bijdrage

De leden van de CDA-fractie bleven twijfel houden bij het standpunt van de regering dat de 2,5% «provinciale» bijdrage in het geval van de grote gemeenten door het rijk zou moeten worden overgenomen. Zij meenden dat er goede redenen zijn in die situatie waar de provinciale bevoegdheden over gaan op de grote gemeente ook de financiële bijdrage die bevoegdheden te laten volgen. Een dergelijk standpunt maakt het ook makkelijker te zijner tijd in de Kaderwet «bestuur in verandering» een vergelijkbare constructie op te nemen, zodat dan eveneens de financiële bijdrage de bevoegdheid kan volgen. Niet valt in te zien waarom voor de vier grote gemeenten een ander regime zou moeten gelden dan voor alle andere gevallen. Zij vroegen vervolgens of er aanleiding is de financiële bijdrageregeling voor waterbodemsanering, zoals verwoord in het regeringsstandpunt bij de Commissie-Zevenbergen nog in het wetsvoorstel te verwerken. Zagen zij het goed dan geldt zonder verwerking de nu in het onderhavige wetsvoorstel opgenomen algemene verdeelsleutel ook voor waterbodemsaneringen. Voor met name gemeenten lijkt dat onredelijk.

De leden van de PvdA-fractie lieten zich door de nadere memorie van antwoord alsnog overtuigen van de redelijkheid van een bepaalde provinciale bijdrage. Vooral het argument dat ingeval van grote projecten die bijdrage hoog genoeg is om ook de provincie te stimuleren tot een sobere en doelmatige aanpak, kon hen overtuigen. Zij vroegen echter of het niet redelijker is om de verhouding tussen gemeentelijke en provinciale bijdrage te koppelen aan de verhouding tussen Gemeente- respectievelijk Provinciefonds dan wel de verhouding tussen de begrotingsuitgaven van beide overheidslagen.

3. De bijdrage van het rijk

De leden van de CDA-fractie vroegen of het niet een effectievere sanctie zou kunnen zijn om de provincie die niet voldoet aan haar verplichtingen ingevolge artikel 52 een bijdrageverhoging van bijvoorbeeld 100% op te leggen (2,5% wordt 5%) voor het betreffende jaar. De nu voorgestelde sanctie treft eerder derden dan de provincie zelf.

Zij vroegen vervolgens of de bijdrage van de provincie aan een zelfsanerende onschuldige eigenaar ook voorgefinancierd kan worden (uiteraard zonder compensatie voor renteverlies). Het kan voor de betreffende eigenaar het aanzienlijk makkelijker maken de sanering in te passen in zijn bedrijfsvoering. Zij vroegen daarnaast of zich een situatie zou kunnen voordoen waarbij het hele provinciale budget op den duur belegd wordt met voorfinancieringsverplichtingen. Is het nodig daaraan in het wetsvoorstel grenzen te stellen, bijvoorbeeld 50% van het jaarlijkse budget?

De leden van de PvdA-fractie waren gevoelig voor het argument dat het samenvatten en weergeven van de provinciale verslagen ex artikel 52 in het nationale milieuprogramma, steeds tot één jaar achter de feiten aanlopende rapportages aan de Kamer zou leiden. In de nadere memorie van antwoord wordt aangegeven dat de regering nader zal bezien in hoeverre en in welke vorm deze verslaglegging dan wel nader gepubliceerd kan worden. Zij vroegen de regering hierop in de nota naar aanleiding van het eindverslag op in te gaan. Zij behielden zich het recht voor op deze kwestie met een amendement terug te komen.

Voor wat betreft de budgetfinanciering drongen de leden van de VVD-fractie aan op een deugdelijke controle op de rechtmatigheid van

de te besteden gelden. Gelet op de omvang van de geldstroom waren zij bevreesd dat de voorgestelde controle in de toekomst ontoereikend zal blijken te zijn. Kan de regering hier nader op ingaan, zo vroegen zij.

4. De verdeling van de rijksbijdrage

De leden van de PvdA-fractie wilden het wetsvoorstel niet langer ophouden door een voortgezette discussie over de verdeelsystematiek en de wijze van regelgeving daarvan. Zij bleven het minder fraai vinden dat de verdeling bij ministeriële beschikking plaatsvindt, zonder normatieve criteria in de wet maar zij konden op basis van de door de regering verstrekte informatie ook geen sluitend ander voorstel doen. Zij wilden nog slechts nader weten waarom het toevoegen van een bepaling in artikel 48, eerste lid, dat de minister beschikt op voorstel van de gezamenlijke provincies, mits tijdig gedaan, als nadeel zou hebben dat gewenste wijzigingen in de verdeling van de rijksbijdragen minder snel doorgevoerd zouden kunnen worden. Een dergelijke voorziening doet toch niet af aan de bepalingen in artikel 49a, en biedt voldoende mogelijkheden tot structurele herschikkingen?

De leden van de PvdA-fractie vroegen of de voorgestelde wetsbepaling in artikel 49, eerste lid, wel een continuering toelaat van de huidige praktijk dat ook sprake is van een groot project indien de kosten de omvang van de som van drie achtereenvolgende jaarbudgetten te boven gaan, c.q. of continuering van die praktijk ook wordt voorgestaan. De voorgestelde wetsbepaling biedt naar hun oordeel slechts de ruimte om één overal geldend bedrag vast te leggen. Zij werden voorts getroffen door de mededeling in de nadere memorie van antwoord (blz. 51) dat «rekening houdend met de betrokkenheid van het rijk bij de uitvoering van de bodemsanering (...), een heroriëntatie van het begrip omvangrijk noodzakelijk kan worden». Daar het wetsvoorstel in het algemeen uitgaat van een afnemende betrokkenheid van het rijk bij de uitvoering, zou hieruit kunnen worden gelezen dat in de toekomst een hogere grens gewenst kan zijn. Kan de regering hierop nader ingaan? De leden van de PvdA-fractie verbaasden zich over het bestaan van de mogelijkheid om een geval als voorlopig omvangrijk aan te merken, met als consequentie dat het rijk dan 50% bijdraagt. Dit lijkt niet met de wettekst verenigbaar, maar als mogelijkheid sloot het wel goed aan op hun pleidooi voor betere voorfinancieringsmogelijkheden.

5. Schadevergoeding

De leden van de PvdA-fractie toonden zich tevreden met de in de praktijk vanuit het rijk geboden mogelijkheden tot voorfinanciering. Zij verbaasden zich er wel over dat geen inzicht bij het rijk bestaat in de mogelijkheden die provincies aan hun gemeenten bieden. Een redelijke begeleiding van het rijk van de provinciale aanpak zou toch ook op dit punt tot kennis moeten hebben geleid. In elk geval is informatie op dit punt niet moeilijk vergaarbaar en zij vroegen om in de nota naar aanleiding van het eindverslag hierop nader terug te komen. De leden van de PvdA-fractie vroegen of de regering nader kan ingaan op de mogelijkheden en beperkingen van de inzet van stadsvernieuwingsgelden voor bodemsanering, ook voor de voorfinanciering van saneringsgevallen in de zin van deze wet.

De leden van de Groen Links-fractie wachtten de toegezegde nota van wijziging af voor een definitieve beoordeling van de voorgestelde vrije woonkeuzeregeling. Voor hun commentaar op hoofdlijnen verwezen zij naar hetgeen namens de Groen Links-fractie naar voren was gebracht in het mondeling overleg over de notitie over bodemverontreiniging en

grondtransacties. Zij wensten echter nogmaals te benadrukken dat de regeling in de wet zelf moet worden opgenomen, en niet kan worden overgelaten aan uitwerking in een algemene maatregel van bestuur. Zal dat gebeuren? Tevens wezen zij er op dat zij ook een oplossing wensten te zien voor individuele gevallen. Zal daarin voorzien worden?

In het nader voorlopig verslag hadden de leden van de GPV-fractie gevraagd wie in een situatie, waarin sprake is van een onschuldige eigenaar en waarin de veroorzaker niet opgespoord kan worden, aansprakelijk gesteld kan worden voor de kosten van bodemsanering. De regering antwoordde hierop dat dan moet worden bezien of de onschuldige eigenaar bereid is in eigen beheer te saneren of dat moet worden bezien of andere partijen kunnen worden bewogen tot sanering (nadere memorie van antwoord blz. 53). Welke partijen worden hier bedoeld? En wat als deze niet bereid zijn hierin bij te dragen, is er dan sprake van financiering door de overheid?

6. Kostenverhaal

Met bijzondere belangstelling hadden de leden van de CDA-fractie kennis genomen van de zeer uitvoerige en gedegen reactie op hun beschouwing over artikel 47, vijfde lid, het kostenverhaal. Over dit voorstel is door voor- en tegenstanders veel en diepgaand geschreven en gesproken. Duidelijk is voor de aan het woord zijnde leden in elk geval geworden dat het bewuste artikel niet, zoals door de regering in eerste instantie werd gesuggereerd, slechts het doortrekken van een bepaling uit de bestaande l.b.s. is. Er is meer aan de hand. De overgangsbepaling duidt daar ook op. In haar verdediging laat de regering die stelling nu ook vallen. Er voor in de plaats komt ondermeer het argument dat in een aanmerkelijk aantal gevallen kostenverhaal is toegewezen zonder dat bedrijven tegen het ontbreken van het relativiteitsvereiste in verweer gingen. Duidelijk is inmiddels ook dat met het al dan niet handhaven van artikel 47, vijfde lid, grote bedragen zijn gemoeid. Het schrappen betekent vermoedelijk zelfs meer dan het nooit aanwezig zijn geweest van het artikel. Is dat vermoeden juist? Gelet op de lopende procedures is, zo zegt de regering, zeer spoedige aanvaarding – met handhaving van artikel 47, vijfde lid – van het wetsvoorstel nodig. Kan bij benadering worden aangegeven wat bijvoorbeeld een half jaar later invoeren kan betekenen in financiële zin?

De leden van de PvdA-fractie hadden in het nader voorlopig verslag reeds aangegeven op zichzelf te kunnen instemmen met de voorgestelde wetsbepalingen over het verhaalsrecht. Hun intentie was nadrukkelijk om de positie van de Staat in verhaalsprocedures te versterken en daarbij de ongewenste consequenties van de recente uitspraken van de Hoge Raad weg te nemen. De wetgever is hiertoe naar hun oordeel uitdrukkelijk gerechtigd, en zeker in het fiscaal recht komt het herhaaldelijk voor dat maatschappelijk ongewenste gevolgen van rechtersrecht ongedaan worden gemaakt met reparatiewetgeving. Zij bleven echter twijfel houden aan de uitwerking van de voorgestelde wetsbepalingen in nieuwe procedures bij de rechter. Zij zagen bijvoorbeeld nog geen garantie dat de door de Hoge Raad gestelde datum van 1 januari 1975 hiermee van tafel gaat. Uitvoerige juridische betogen die zij in het kader van deze wetsbehandeling mochten ontvangen doen zelfs anders vermoeden. Onmiskienbaar speelt daarbij een rol dat de regering in het verloop van de wetsbehandeling de argumentatie achter de bepalingen heeft aangepast.

De leden van de PvdA-fractie bepleitten een zodanig heldere wetsbepaling dat de wetgever onomstotelijk duidelijk maakt welke verhaalsmo-

gelijkheden moeten kunnen slagen. Het is de wetgever die hier de lijn moet trekken tussen betaling door de individuele veroorzaker en betaling door de belastingbetaler in het algemeen. Duidelijk is dat hier grote belangen in het spel zijn en grote verschillen in opvatting bestaan. Een Pyrrus-overwinning van degenen die willen opkomen voor de belastingbetaler door de individuele veroorzaker financieel aan te spreken, door nog steeds onvoldoende duidelijke wetsbepalingen, met wellicht tijdens de openbare behandeling in de Staten-Generaal verschillende duidingen van de betekenis van die bepalingen vanuit de fracties, is niet voldoende. Zij hadden daarom in het nader voorlopig verslag suggesties gedaan voor een meer toegespitste wetsbepaling, die er op neer kwam dat een verhaalsmogelijkheid bestaat indien de veroorzaker op grond van zijn specifieke kennis had kunnen weten dat er schade ontstond, los van de vraag of de overheid zich toen al van bewust was van die schadelijkheid of zich dat aantrok. Op deze suggesties wordt in de nadere memorie van antwoord eigenlijk niet gereageerd; wel wordt gesteld dat de voorgestelde wetsbepaling uitdrukkelijk deze betekenis heeft. Waarom, zo vroegen zij, wordt dit dan niet voor alle duidelijkheid zo in de wet vermeld? Met daaraan toegevoegd dat evenmin relevant is of het de veroorzaker kenbaar was dat de overheid een vermogensnadeel werd berokkend? Zij wezen er op dat in de op blz. 65/66 van de nadere memorie van antwoord gegeven samenvatting van de bedoeling van de wetsbepalingen de expliciete verwijzing naar het specifieke kennisniveau van de veroorzaker, en de expliciete loskoppeling van het kennis- en zorgniveau van de overheid ten tijde van de veroorzaking, niet voorkomen.

De leden van de PvdA-fractie zouden er aan hechten dat de Minister van Justitie in dit geval als medeondertekenaar van het wetsvoorstel optreedt, nu de bepalingen over het verhaalsrecht zo uitvoering in discussie zijn. Zij kondigden bovendien alvast aan dat zij bij de behandeling van in elk geval dit onderdeel van het wetsvoorstel in de Tweede Kamer de aanwezigheid van de Minister van Justitie op prijs zouden stellen.

De leden van de VVD-fractie bleven van mening dat het ecarteren van het relativiteitsvereiste op gespannen voet staat met het beginsel van rechtszekerheid. Zij merkten verder op dat de beoordeling van de schending van de zorgvuldigheidsnorm in de praktijk plaatvindt in relatie tot de vraag jegens wie deze norm geschonden is. Zij vroegen de regering nogmaals een beschouwing op deze punten. Voor wat betreft de voorbeelden op blz. 59 merkten de leden van de VVD-fractie op dat deze voornamelijk betrekking hebben op het vraagstuk van de risico-aansprakelijkheid. Ten aanzien van genoemde voorbeelden is in het overgangsrecht steeds eerbiedigende werking aan lopende zaken toegekend. In die zin, zo merkten deze leden op, bestaat een belangrijk verschil tussen de voorbeelden en het onderhavige voorstel, waarin wordt beoogd materiële terugwerkende kracht te verlenen. Zij merkten dan ook op dat het voorstel van de regering in die zin verder gaat dan de jurisprudentie van de Hoge Raad, omdat hierin de datum gesteld is op 1 januari 1975. Zij vroegen de regering hierop te reageren.

De leden van de VVD-fractie stelden met tevredenheid vast dat ten aanzien van lopende procedures geen terugwerkende kracht wordt verleend aan het wetsvoorstel. Dit liet volgens hen onverlet dat ten aanzien van het tijdstip van vervuiling wél terugwerkende kracht wordt beoogd door dit wetsvoorstel. Dit zou volgens deze aan het woord zijnde leden een novum zijn met betrekking tot het onrechtmatige daadsrecht. In die zin heeft de mededeling van de regering met betrekking tot de terugwerkende kracht slechts een zeer beperkte betekenis en komt deze opmerking niet tegemoet aan de bezwaren die bij een groot aantal

juristen en het bedrijfsleven leven. Zij wilden van de regering weten of zij deze mening deelt. Tevens vroegen deze leden de regering om een beschouwing over de verhouding tussen onderhavig wetsvoorstel en het wetsvoorstel «Verjaring van de vordering tot vergoeding van schade door milieuverontreiniging» (22 559).

De leden van de fractie van D66 neigden naar het oordeel dat het voorstel uit artikel 47, vijfde lid – bij kostenverhaal uit de onrechtmatige daad is het niet vereist dat op het tijdstip waarop de oorzaak van de bodemverontreiniging of aantasting zich heeft voorgedaan reeds jegens de overheid onrechtmatig werd gehandeld – juridisch onjuist is. Naar huidig recht is de relativiteit een van de vijf eisen waaraan voldaan moet zijn wil er sprake zijn van een onrechtmatige daad. Zonder te voldoen aan de relativiteit is er derhalve geen sprake van een onrechtmatige daad. De leden van de fractie van D66 waren van oordeel dat wanneer de overheid gebruik wil maken van de onrechtmatige daad uit het privaatrecht, hij zich aan de regels van het privaatrecht dient te houden, dus ook aan de beperkingen ervan. Op 1 januari van dit jaar is nog eens bevestigd in het artikel 6:163 van het Nieuw Burgerlijk Wetboek dat het relativiteitsvereiste onderdeel uitmaakt van de onrechtmatige daad.

Bovendien hadden de leden van de fractie van D66 problemen met het ecarteren van eisen voor het verleden uit oogpunt van rechtszekerheid. De rechtszekerheid verzet zich ertegen dat men later met aansprakelijkheden wordt geconfronteerd die men ten tijde van zijn handelen noch kon voorzien, noch hoefde te verwachten.

Uit de discussie over het relativiteitsvereiste in de nadere memorie van antwoord hadden de leden van de GPV-fractie begrepen dat artikel 47 van belang is om de Staat expliciet ontvankelijk te verklaren als partij in een zaak waarin sprake is van een onrechtmatige daad inzake verontreiniging van de bodem. Hadden zij dit goed begrepen? De minister had betoogd dat in de vakliteratuur in eerste instantie er vanuit werd gegaan dat de overheid voldeed aan het relativiteitsvereiste. Kan aannemelijk worden gemaakt dat in een betekenend aantal procedures inzake bodemsanering op dit moment het relativiteitsvereiste toch een punt van verweer is geworden, en dus het recht van de overheid om dergelijke procedures te voeren ter discussie wordt gesteld?

De leden van de GPV-fractie vroegen verder of geconcludeerd kan worden dat de reikwijdte van artikel 47 niet verder gaat dan de Staat expliciet recht te geven procedures inzake bodemsanering te voeren, terwijl de vraag of sprake is van een onrechtmatige daad ofwel dat de zorgvuldigheidsnorm is overtreden los daarvan door de rechter beoordeeld wordt.

HOOFDSTUK V ARTIKELEN

Artikel 27, tweede lid

De leden van de VVD-fractie vroegen of het in het Milieuprogramma 1988–1991 genoemde «verkennd onderzoek naar de mogelijke economische gevolgen van referentiewaarden» (TK 1987/88, 20 202, nrs. 1–2, blz. 33), is afgerond. Wat zijn de resultaten van dit onderzoek en waarom zijn die niet (nog) naar de Tweede Kamer gestuurd? Indien het onderzoek (nog) niet afgerond is, wilden deze leden weten waarom dat (nog) niet het geval is en wanneer de resultaten dan wel bekend zijn.

Artikel 50

De leden van de PvdA-fractie zouden niet willen afwijken van het beginsel wie betaalt, bepaalt. Als de Minister van VROM uiteindelijk de kosten draagt van deze regeling, dat moet hij ook de initiatiefnemende en coördinerende minister zijn in dit artikel. Zij kwamen daar bij de plenaire behandeling op terug.

De voorzitter van de commissie,
Van Rijn-Vellekoop

De griffier van de commissie,
Hommes